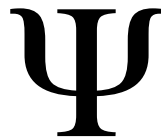




**DET PSYKOLOGISKE FAKULTET**



***Holdninger til kjønnsminoriteter i Norge:  
Hvem mener hva om transpersoner?***

**HOVEDOPPGAVE**

*profesjonsstudiet i psykologi*

**Beate Cecilie Holm**

Vår 2016

# HOLDNINGER TIL TRANSPERSONER

Veileder:  
Norman Anderssen

# HOLDNINGER TIL TRANSPERSONER

## Forord

Jeg ønsker å takke min veileder, Norman Anderssen, for svært god veiledning gjennom arbeidet med denne oppgaven. Han har vært lett tilgjengelig for meg gjennom hele prosessen og bidratt til veiledning både på detaljnivå og hjulpet meg med å se det store bildet. Jeg vil også takke han for å la meg ta del i et spennende prosjekt og for at han delte materialet fra sin spørreundersøkelse med meg - en undersøkelse som har ligget til grunn for mine analyser i dette studiet.

# HOLDNINGER TIL TRANSPERSONER

## Sammendrag

Formålet med dette studiet var å kartlegge holdninger til kjønnsminoriteter i Norge og hvilke bakgrunnsfaktorer som kan ligge til grunn for variasjon i holdninger til transpersoner. Denne oppgaven presenterer også relevant teori for å få en forståelse av kjønn og holdninger, ut i fra et sosialkonstruksjonistisk rammeverk. Basert på en systematisk gjennomgang av tidligere forskning på feltet ble fem hypoteser formulert. Disse hypotesene ble testet opp mot datamaterialet fra en web-basert landsomfattende representativ spørreundersøkelse gjennomført i 2013, blant 1250 nordmenn fra 18-86 år. I tråd med hypotesene fant dette studiet at kjønnsminoriteter blir vurdert mer negativt enn heterofile, homofile, lesbiske og bifile. Det var mer negative holdninger til transpersoner blant menn, de som er autoritariastiske, de som deltar på religiøse sammenkomster og de som anser seg selv som troende. Blant de i den yngste aldersgruppen, de som hadde vært i kontakt med transpersoner og blant de med et moderne syn på kjønn var holdningene til transpersoner mer positive. Blant menn var de med høy utdanning mer positive til transpersoner enn de i gruppen med lavest utdanning, men det var ingen sammenheng mellom holdninger til transpersoner og utdanning blant kvinner. Studiet fant ikke støtte for forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av inntekt, livstilfredshet eller bosted. Resultatene fra en regresjonsanalyse avdekket at variablene autoritarianisme, moderne syn på kjønn, respondentens alder og tidligere kontakt med en transperson kunne forklare unik varians i holdninger til transpersoner.

Abstract

The purpose of this study was to examine attitudes toward gender minorities in Norway, and identify background variables that may explain differences in attitudes towards transpeople in Norway. This paper will present theory relevant to the understanding of gender and attitudes from a social constructionist point of view. Based on a systematic review of previous research five hypotheses were formed. These hypotheses was tested using data from a web-based nationwide representative survey, conducted in 2013 among 1,250 Norwegians from 18-86 years. As predicted by the hypotheses, this study found that gender minorities are a subject of more negative evaluations than heterosexuals, gays, lesbians and bisexuals. Men, people with an authoritarian personality, those attending religious gatherings and those who consider themselves to be religious have more negative attitudes toward transpeople. Respondents in the youngest age group, those who had been in contact with transpeople and those with a modern understanding of gender has more positive attitudes toward transpeople. For men, those with high education had more positive attitudes toward transpeople than those in the group with the lowest education, but there was no correlation between attitudes toward transpeople and education for women. This study did not find support for differences in attitudes toward transpeople on the basis of income, life satisfaction or place of residence. The results of a regression analysis revealed that authoritarianism, having a modern understanding of gender, age, and previous contact with a transperson were all factors that could account for unique variance in attitudes toward transpeople.

# HOLDNINGER TIL TRANSPERSONER

## Innholdsfortegnelse

Innledning .....	1
Transbegrepet .....	3
Prevalens av transpersoner .....	4
Hvordan kan man forstå kjønn? .....	5
Holdninger .....	8
Assosiativ og proposisjonell prosessering i evalueringer (APE) .....	12
Sosial identitetsteori (SIT) .....	17
Tidligere forskning om holdninger til kjønnsminoriteter .....	19
Inklusjonskriterier ved utvalg av studier .....	22
Studiens utvalg .....	22
Studiens metode .....	23
Studiens begrepsbruk .....	24
Studiens funn om forskjeller i holdninger mellom utvalg/studier .....	24
Studiens funn om forskjeller i holdninger blant respondentene fra samme utvalg .....	25
Hypoteser om funn .....	30
Metode .....	32
Utvalget .....	32
Prosedyre .....	32
Etikk .....	33
Spørreskjemaet .....	33
Utvalg av ledd som inngår i analysen .....	34
Rekoding av variabler .....	35
Konstruksjon av skalaer .....	36
Reliabilitet og validitet .....	36
Analyse .....	37
Resultater .....	38
Diskusjon .....	52
Forskjeller i holdninger på bakgrunn av kjønn .....	55
Sammenhengen mellom holdninger til seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter .....	57
Forskjeller i vurderingen av kjønnsminoritetene .....	58
Forskjeller på bakgrunn av demografi .....	59
Forskjeller på bakgrunn av psykologiske og sosiale faktorer .....	60
Forskjeller på bakgrunn av kontakt .....	63
Strukturelle forskjeller i holdninger for menn og kvinner? .....	64
Kan sosial identitetsteori bidra til å belyse funnene? .....	64
Hvordan er teorien om assosiativ og proposisjonell evaluering (APE) relevant for å forstå studier som denne? .....	67
Studiets begrensinger og metode .....	70
Etiske problemstillinger .....	72
Studiets aktualitet .....	73
Implikasjoner .....	74
Videre forskning .....	75
Konklusjon .....	75
Kildeliste .....	77
Vedlegg A: Spørreskjema .....	90
Vedlegg B: Skalaer .....	95

## HOLDNINGER TIL TRANSPERSONER

The first time I uttered a prayer was in a glass-stained cathedral.  
I was kneeling long after the congregation was on its feet,  
dip both hands into holy water,  
trace the trinity across my chest,  
my tiny body drooping like a question mark  
all over the wooden pew  
I asked Jesus to fix me,  
and when he did not answer  
I befriended silence in the hopes that my sin would burn  
and salve my mouth would dissolve like sugar on tongue,  
but shame lingered as an aftertaste.  
And in an attempt to reintroduce me to sanctity,  
my mother told me of the miracle I was,  
said I could grow up to be anything I want.  
I decided to be a boy.  
It was cute.  
I had snapback, toothless grin,  
used skinned knees as street cred,  
played hide and seek with what was left of my goal.  
I was it.  
The winner to a game the other kids couldn't play,  
I was the mystery of an anatomy,  
a question asked but not answered,  
tightroping between awkward boy and apologetic girl,  
and when I turned 12, the boy phase wasn't deemed cute anymore.  
It was met with nostalgic aunts who missed seeing my knees in the shadow of skirts,  
who reminded me that my kind of attitude would never bring a husband home,  
that I exist for heterosexual marriage and child-bearing.  
And I swallowed their insults along with their slurs.  
Naturally, I did not come out of the closet.  
The kids at my school opened it without my permission.  
Called me by a name I did not recognize,  
said "lesbian,"  
but I was more boy than girl, more Ken than Barbie.  
It had nothing to do with hating my body,  
I just love it enough to let it go,  
I treat it like a house,  
and when your house is falling apart,  
you do not evacuate,  
you make it comfortable enough to house all your insides,  
you make it pretty enough to invite guests over,  
you make the floorboards strong enough to stand on.  
My mother fears I have named myself after fading things.  
As she counts the echoes left behind by Mya Hall,  
Leelah Alcorn, Blake Brockington.

She fears that I'll die without a whisper,  
that I'll turn into "what a shame" conversations at the bus stop.  
She claims I have turned myself into a mausoleum,  
that I am a walking casket,  
news headlines have turned my identity into a spectacle,  
Bruce Jenner on everyone's lips while the brutality of living in this body  
becomes an asterisk at the bottom of equality pages.  
No one ever thinks of us as human  
because we are more ghost than flesh,  
because people fear that my gender expression is a trick,  
that it exists to be perverse,  
that it ensnares them without their consent,  
that my body is a feast for their eyes and hands  
and once they have fed off my queer,  
they'll regurgitate all the parts they did not like.  
They'll put me back into the closet, hang me with all the other skeletons.  
I will be the best attraction.  
Can you see how easy it is to talk people into coffins,  
to misspell their names on gravestones.  
And people still wonder why there are boys rotting,  
they go away in high school hallways  
they are afraid of becoming another hashtag in a second  
afraid of classroom discussions becoming like judgment day  
and now oncoming traffic is embracing more transgender children than parents.  
I wonder how long it will be  
before the trans suicide notes start to feel redundant,  
before we realize that our bodies become lessons about sin  
way before we learn how to love them.  
Like God didn't save all this breath and mercy,  
like my blood is not the wine that washed over Jesus' feet.  
My prayers are now getting stuck in my throat.  
Maybe I am finally fixed,  
maybe I just don't care,  
maybe God finally listened to my prayers.

- Lerato Mokobe, 2015

Dette diktet ble fremført av den transkjønnede poeten Lerato Mokobe, en Sørafrikansk aktivist som arbeider med å undervise unge om kjønnsstatikk (TED, 2015). Diktet løfter frem en rekke aspekter av det å være transperson i et samfunn som legger strenge føringer for hvordan gutter og jenter, eller menn og kvinner, skal leve. Han nevner tre transpersoner som alle har mistet livet; Mya Hall, som ble skutt av politiet i Baltimore og Leelah Alcorn og Blake Brockington som begge tok livet sitt og etterlot selvmordsbrev som uttrykte den personlige lidelsen som et resultat av å være fanget i en kropp de ikke følte seg hjemme i (Kellaway, 2015; Romano, 2015; Fox, 2015). To studier vil nå bli presentert for å belyse situasjonen til transpersoner i Norge og Europa.

### **Innledning**

Likestillingssenteret ga i 2013 ut en rapport skrevet av Janneke van der Ros med tittelen «Alskens Folk. Levekår, livssituasjon og livskvalitet for personer med kjønnsidentitetstematikk» (van der Ros, 2013). Rapporten viser til at det er mangelfulle kunnskaper om kjønnsidentitetstematikk i Norge på de fleste samfunnsarenaer. De nevner blant annet skole, arbeidsplass, i familien og i helsevesenet. Konsekvensen av den manglende kunnskapen er negative holdninger til transpersoner som opplever å bli stigmatisert, trakassert, diskriminert og utestengt. Disse negative holdningene fører til at flere transpersoner har unnlatt, eller vegrer seg, for å stå frem som transperson. Dette er igjen problematisk fordi det svekker livskvaliteten til transpersoner. Livskvaliteten til transpersoner bedres når de selv opplever at det er samsvar mellom kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet og at de blir akseptert ved å være seg selv,

«The European Union Agency for Fundamental Rights» har som formål å sikre grunnleggende rettigheter for alle innbyggere av EU landene (European Union Agency for Fundamental Rights, 2016). I 2013 publiserte de en undersøkelse om hvordan det er å være



transperson i EU. De fant at mange transpersoner blir utsatt for diskriminering, vold og trakassering og at mange skjuler sin sanne kjønnsidentitet i frykt for konsekvensene av å være åpen. De sammenlignet diskrimineringen transpersoner blir utsatt for med diskrimineringen som rammer lesbiske, homofile og bifile, og fant at diskrimineringen transpersonene ble utsatt for var mer intens enn for de seksuelle minoritetene. Blant dem som identifiserte seg selv som transperson oppga 54% at de har følt seg diskriminert eller trakassert de siste 12 månedene fordi de ble oppfattet som transperson (European Union Agency for Fundamental Rights, 2013).

Disse to rapportene forteller oss noe om hvordan mennesker som er transpersoner i Norge og Europa opplever at de blir negativt vurdert av samfunnet. Kunnskap om utfordringene mennesker som er transpersoner møter i sitt dagligliv er viktig fordi det kan bidra til en økt forståelse av hvordan man kan bedre situasjonen til denne gruppen. En viktig del av dette arbeidet er å kartlegge hvem som har negative holdninger til transpersoner. Det er det som er hovedfokuset for denne oppgaven. Videre er denne oppgaven begrenset til et fokus på hvilke holdninger folk har til transpersoner, og ikke hvordan eller hvorvidt transpersoner opplever at de blir vurdert negativt av andre.

I 2013 var Anderssen og Malterud redaktører for en rapport med tittelen «Seksuell orientering og levekår» (Anderssen & Malterud, 2013). Det finnes også en forløper til denne rapporten som ble utgitt i 2008 (Anderssen & Slåtten, 2008). Rapportene er skrevet på oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, og følger et tidsseriedesign slik at man kan undersøke endringer i levekår blant LHB-personer. Spørreundersøkelsene er landsomfattende representative undersøkelser. Et kapittel i rapporten fra 2013, skrevet av Anderssen og Slåtten, omhandler holdninger til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT-personer). Selv om rapporten fra 2013 har mange likheter med rapporten fra 2008 er

det i 2013 viet mer plass til spørsmål som omhandler transpersoner (Anderssen & Slåtten, 2013).

Formålet med dette studiet er å gå nærmere inn på datamaterialet fra 2013, der hovedfokuset vil være holdninger til kjønnsminoriteter generelt, og transpersoner spesielt. I denne oppgaven vil det bli presentert hvilke holdninger henholdsvis menn og kvinner har til transpersoner, og jeg har gjennomført analyser for å undersøke om det er forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av utvalgte variabler.

Denne oppgaven vil innledningsvis presentere begreper og teori som er relevant for å få en forståelse av kjønnsstatistikk og holdninger. Teoriene som blir introdusert i denne oppgaven bygger på en sosialkonstruksjonistisk tilnærming til feltet, et rammeverk jeg mener er best egnet for å forstå kjønn og holdninger. Deretter vil oppgaven presentere tidligere forskning som omhandler holdninger til transpersoner både i Norge og internasjonalt. På grunnlag av denne litteraturgjennomgangen er det formulert fem hypoteser om funn. Det vil bli undersøkt om det er forskjeller i holdninger til ulike kjønnsminoriteter, og om det er forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av kjønn, alder, inntekt, utdanning, bosted, hvor troende man er på en skala, hvor ofte en møter til religiøse tilstelninger, hvor fornøyd en mer livet i sin alminnelighet, autoritarianisme, kjønnssyn og holdningene en har til seksuelle minoriteter (lesbiske, homofile og bifile). Hoveddelen av denne oppgaven er å teste hypotesene opp mot datamaterialet fra spørreundersøkelsen fra 2013. En presentasjon av funnene og påfølgende diskusjon av disse vil komme til sist.

### **Transbegrepet**

Det finnes en rekke ulike termer for å beskrive kjønnsvariasjon. Det kommer stadig nye begreper på banen og det er stor variasjon i hvordan de ulike begrepene blir definert, både i transmiljøene og innen forskningsfeltet som omhandler transtatistikk (Blechinger, 2016). Begrepet «transperson» er i denne oppgaven benyttet som et paraplybegrep for å inkludere

alle mennesker som beveger seg mellom de to tradisjonelle kjønnskategoriene, der det i varierende grad ikke er samsvar mellom kjønnsidentitet og kjønn tillagt ved fødselen.

Kjønnsidentitet forteller oss noe om i hvilken grad en person selv opplever å være kvinnelig eller mannlig (mann eller kvinne) (World Professional Association for Transgender Health, 2012). Begrepet «bekreftet transperson» er benyttet for å beskrive de som har gjennomført, eller ønsker å gjennomføre kjønnsbekreftende medisinsk behandling (Anderssen & Slåtten, 2013). En «transvestitt» er her definert som dem som noen ganger kler seg eller oppfører seg som en av det andre kjønn (Anderssen & Slåtten, 2013). En «transmann» defineres som en mann/gutt som var tillagt det kvinnelige kjønn ved fødsel, men som kategoriserer seg selv som mann og en «transkvinne» er en kvinne/jente som var tillagt det mannlige kjønn ved fødsel, men som kategoriserer seg selv som kvinne (Carrera-Fernández, Lameiras-Fernández, Rodríguez-Castro, & Vallejo-Medina, 2014). Noen mennesker ønsker ikke å kategorisere seg selv som hverken mann eller kvinne, denne gruppen blir ofte referert til som «genderqueer» (World Professional Association for Transgender Health, 2012).

Ofte blir transpersoner omtalt i sammenheng med seksuelle minoriteter, som er tilfellet ved LHBT-forkortelsen som står for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Det er viktig å være oppmerksom på at transpersoner ikke er en seksuell minoritet, men en kjønnsminoritet. Det vil naturligvis være diversitet blant transpersoners seksuelle orientering på lik linje med resten av befolkningen, men det å være medlem av en kjønnsminoritet sier ingenting om ens seksuelle orientering.

### **Prevalens av transpersoner**

I følge World Professional Organization for Transgender Health (2012) har ingen studier lyktes med å fastsette prevalensen av transpersoner fordi det er problematisk å finne kriterier som på en vellykket måte skal kunne avgrense denne gruppen. Som konsekvens av dette har flere studier heller sett på undergrupper som er lettere å kartlegge, nemlig de som

oppsøker hjelp fra helsevesenet fordi de opplever kjønnsdysfori. Kjønnsdysfori er det ubehaget en kan oppleve når det ikke er samsvar mellom tillagt kjønn og kjønnsidentitet (van der Ros, 2013). En gjennomgang av disse studiene, som hovedsakelig er fra USA, fant at det er vanligere å være transkvinne (1:11900 – 1:45000) enn transmann (1:30400 – 1:200000). Det ser også ut til at prevalensen øker, noe som kan være et uttrykk for at flere oppsøker hjelp i helsevesenet enn før (World Professional Organization for Transgender Health, 2012).

### **Hvordan kan man forstå kjønn?**

Den dominerende forståelsen av kjønn i dag er en binær kjønnsforståelse der man enten er mann eller kvinne, og tilhørighet i den ene kategorien ekskluderer den andre (Norton & Herek, 2012). Transpersoner utfordrer denne tradisjonelle oppfatningen av kjønn. Selv om mange opplever kjønn som relativt klare og grunnleggende kategorier som skiller to grupper mennesker fra hverandre vil bildet raskt kompliseres hvis man dykker inn i havet av kjønnsvariasjon. Det er for eksempel mulig å ha penis, men også livmor eller eggstokker. Det er mulig å ha andre sammensetninger av kjønnskromosomer enn XY eller XX og det er ulikheter i grad av kjønnshormoner som blir frigitt. Slike variasjoner i kjønn referer ofte til intersex, spesielt i medisinsk sammenheng (Grasmo, 2014). Det er vanskelig å fastslå hvor vanlig det er å være intersex og det er mulig å leve et helt liv i den tro at man er mann eller kvinne når man er intersex.

Det finnes en rekke ulike teorier om hvordan man best kan forstå kjønn. Teorien til West og Zimmerman ligger til grunn for forståelsen av kjønn i denne oppgaven. Denne teorien tar, i likhet med andre teorier presentert i denne oppgaven, et sosialkonstruksjonistisk perspektiv. Jeg vil nå kort redegjøre for deres teori.

#### *Å gjøre kjønn*

West og Zimmerman ga i 1987 ut artikkelen «doing gender». Artikkelen var skrevet allerede i 1977, men det var ingen tidsskrifter som ønsket å publiserte artikkelen, som den

gangen var svært kontroversiell (West & Zimmerman, 2009). Til grunn for teorien om å «gjøre kjønn» ligger et skille mellom begrepene «sex», «gender category» og «gender».

West og Zimmerman definerer «Sex» som det kjønnnet tilskrevet oss ved fødsel, som oftest på bakgrunn av ytre kjønnskarakteristika. Det er ytre kjønnskarakteristika ved fødsel som avgjør kjønn i den moderne verden, til tross for at kjønnshormoner, kromosomer eller kjønnsidentitet som voksen kunne vært like gode (eller dårlige) kriterier.

«Gender category» er den kjønnskategorien du blir plassert i av andre, altså om andre avgjør at du er en mann eller kvinne. Det er ikke et eller flere bestemte kriterier som avgjør hvilken kjønnskategori mennesker plasseres i. For eksempel kan en kvinne ha lite synlige bryster og en mørk stemme, men likevel bli plassert i kategorien kvinne. Kategoriseringen er heller et resultat av en helhetlig vurdering av hvorvidt du er kvinne eller mann basert på en samlet vurdering av både utseende og atferd, og denne kategoriseringen foregår rask og relativt automatisk. Det trenger ikke å være samsvar mellom «sex» og «gender category», men ofte er det det.

Til sist har vi begrepet «doing gender», altså å gjøre kjønn. Dette er kjernen av denne teorien. Kjønn er ikke noe vi er, men noe vi gjør. Samfunnet stiller krav til at en skal oppføre seg på en måte som er i tråd med den kjønnskategorien en tilhører. Man kan dermed gjøre kjønn på en måte som blir anerkjent og verdsatt av samfunnet eller man kan gjøre kjønn «feil». Man er selv holdt ansvarlig for hvordan man gjør kjønn. Ved å ha en atferd eller et utseende som er kjønnsatypisk kan en risikere å bli negativt evaluert av andre (West & Zimmerman, 1987).

Kjønnsatypisk atferd er den atferden det gitte samfunnet en lever i mener er i tråd med hva en skal forvente av den kjønnskategorien man er blitt tildelt medlemskap i. Slik atferd kan være alt fra hvordan man kler seg til hvilke ord man kommuniserer med, hvordan kroppen kommuniserer, hvilke interesser en har, hvem man omgås med til hvilke meninger

en har. Hva som er kjønntypisk atferd vil variere mellom ulike samfunn og kulturer, det samme vil aksept for avvik fra normen. I dag er «å gjøre kjønn» et hyppig brukt begrepet blant sosialkonstruksjonistiske teoretikere for å beskrive dynamikken mellom kjønn og atferd i det moderne samfunnet (Holstein & Gubrium, 2008).

For å illustrere sammenhengen mellom sex, gender category og gender og teorien om å gjøre kjønn vil jeg introdusere en fiktiv karakter, «Anne». Anne ble døpt Frank på bakgrunn av sine mannlige ytre kjønnskarakteristika. Gjennom oppveksten opplevde Anne at hun var født i feil kropp og at hennes sanne identitet var som kvinne. Da hun hadde en atferd gjennom lek, klesstil og væremåte som var mer typisk for jenter enn gutter ble Anne mobbet av de andre barna som kategoriserte Anne som gutt og synes denne atferden var merkelig. Anne bestemte seg i tenårene for å flytte til en annen by hvor hun kunne introdusere seg selv som kvinne. Hun gikk til talepedagog for å lære seg å snakke mer feminint og brukte mange ressurser på å lære å kle seg og te seg på en måte som var kjønntypisk for kvinner. Anne flytter dermed til en ny by hvor ingen vet at hun tidligere har vært kategorisert som mann i håp om at de skulle kategorisere henne som kvinne. De plasserer Anne i den kvinnelige kjønnskategorien. Hele livet har Anne likt å spille bilspill på internett, en av de få arenaene hun ble akseptert på i hjembyen. I den nye hjembyen tør derimot ikke Anne å vedkjenne seg at hun liker å spille bilspill fordi hun frykter at dette ikke vil bli ansett som passende, og at hun i verste fall skal bli «avslørt».

Eksemplet med Anne illustrerer hvordan det ikke nødvendigvis er samsvar mellom «sex» og «gender category», hvordan mennesker ikke er avhengig av å vite hvilket «sex» man har for å kunne kategoriserer andre etter kjønn, men hvordan kunnskap om en persons «sex» likevel kan ha store konsekvenser for kategoriseringen. Eksempelet illustrerer også hvordan ens atferd blir evaluert på bakgrunn av kjønnskategorisering og ikke «sex».

Samfunnets føringer for hva som er å anse som akseptabel atferd for menn og kvinner er sentralt for hvordan vi evaluerer mennesker rundt oss – hvilke holdninger vi har til andre og deres atferd. Nå følger en presentasjon av teori og forskning fra holdningsfeltet som er relevant for denne oppgaven.

### **Holdninger**

Denne oppgaven benytter seg av Bohner og Wänke sin holdningsdefinisjon. De definerer holdninger som «evalueringen av et tankeobjekt (som kan være både konkret og abstrakt)» (Bohner & Wänke, 2002, s. 5). Denne kjernedefinisjonen er relativt lik andre definisjoner på holdninger, men det teoretiske rammeverket rundt forståelsen av holdninger varierer. En sosialkonstruksjonistisk forståelse av holdninger baserer seg på at våre holdninger er et resultat av hvilke assosiasjoner som er tilgjengelig for oss når vi skal vurdere et objekt (Bohner & Dickel, 2011).

*Hvorfor har vi holdninger?* Det finnes en rekke teorier om hvorfor vi har holdninger, ofte referert til som funksjonelle holdningsteorier og det er gjennomført omfattende forskning på dette feltet (Shavitt, 2014). Holdningene våre hjelper oss å organisere og gi mening til våre omgivelser, og veileder oss mot det vi liker og vekk fra det vi ikke liker (og mot dem som liker det samme som oss selv). Holdninger styrer atferden vår ved å påvirke vår oppmerksomhet, kategorisering, hukommelse, fortolkninger av omverden og hvordan vi søker etter informasjon (Gawronski & Bodenhausen, 2007).

For eksempel styrer holdninger vår visuelle oppmerksomhet ved at vi vier mer oppmerksomhet mot objekter der en holdning er lett tilgjengelig for oss. Hvilke holdninger vi har styrer på denne måten hva vi ser ved å løfte frem det vi enten har positive holdninger til (som vi vil ha mer av, tror kan hjelpe oss eller synes er tiltrekkende) eller det vi har negative holdninger til (som for eksempel noe som er oppfattet som en trussel, noe som frastøter og

eller noe vi av andre grunner ønsker å unngå. Denne funksjonen er svært adaptiv ved at den hjelper oss til å oppnå flere goder og unngå fare (Roskos-Ewoldsen & Fazio, 1992).

Holdninger styrer også vår atferd ved å innvirke på våre beslutninger. Vi vurderer ofte alternative løsninger basert på våre tilgjengelige holdninger til de gitte alternativene heller enn en grundig vurdering av hva ulike alternativer innebærer. Dette muliggjør effektiv beslutningstaking i dagliglivet (Sanbonmatsu & Fazio, 1990).

Våre holdninger utgjør også en sentral del av vår identitet. På den ene siden kan identitet påvirke holdningene våre. For eksempel viser et studie av Colley, Gale & Harris (1994) at kvinner har mer negative holdninger til datarelaterte aktiviteter dersom de ikke har erfaring med datamaskiner sammenlignet med holdningen til menn uten slik erfaring. De forklarer dette ved at kvinner har en oppfatning om at de ikke er like høyt presenterende på dette området som det menn er og vil som konsekvens av dette ha mer negative holdninger til slike aktiviteter enn det menn har.

Forholdet mellom holdninger og identitet går også andre veien, ved at holdninger innvirker på identiteten vår (Bohner & Wänke, 2002). For eksempel vil en person som mener skattene i Norge er for lave, at det er for store sosiale forskjeller i Norge som burde jevnes ut og at kulturlivet bør subsidieres ytterligere kanskje komme til den konklusjon at en selv er en sosialist og gjøre dette til en del av sin identitet.

***Hvorfor er det viktig å studere holdninger til transpersoner?*** Det er tre gode grunner til at man burde studere og arbeide med holdninger til transpersoner. For det første forteller holdninger oss (ofte) noe om atferden vår; hvis det er mange som har negative holdninger til en gruppe kan vi anta at denne gruppen også blir utsatt for atferd som virke negativt, for eksempel diskriminering, trakassering og vold (Bohner & Wänke, 2002; Riggs, Webber & Fell, 2012).



Den andre grunnen er at holdninger fremsatt mot en gruppe ofte også blir en del av holdningene en har innad i gruppen. Det betyr at dersom det er mange som har negative holdninger til transpersoner vil ofte transpersoner selv ha negative holdninger til det å være transperson. Dette kan både være skadelig på gruppenivå, der den kollektive selvfølelsen til transpersoner kan bli svekket, og/eller det kan ha ødeleggende konsekvenser på individnivå, for eksempel i form av internalisert transfobi (en negativ selvevaluering), som kan svekker psykisk helse og livskvalitet for de som er transpersoner (Mizock & Mueser, 2014; Rudman, Feinberg & Fairchild, 2002; Sánchez & Vilain, 2009).

Den tredje grunnen er at oppmerksomhet rundt emner som kjønn og seksualitet er positivt for samfunnet ved at det tvinger oss til å utfordre vedtatte sannheter (Erikson, 1962).

***Hvordan forske på holdninger?*** Tradisjonelt sett har man målt holdninger ved eksplisitte holdningsmål der folk selv rapporterer egne holdninger, for eksempel gjennom et spørreskjema. I senere tid har en rekke studier forsøkt å måle holdninger implisitt. Implisitte holdningsmål tar sikte på å måle en automatisk respons som uttrykker holdninger som ikke nødvendigvis er oss bevisst (Houwer, Teige-Mocigemba, Spruyt & Moors, 2009; Gawronski, LeBel & Peters 2007).

Et problem som oppsto i kjølevannet av disse nye testene var at det ofte ikke var samsvar mellom resultatene fra eksplisitte og implisitte holdningsmål (Gawronski et al., 2007; Nosek, 2007; Bohnet & Wänke, 2002). Dette utløste en debatt om hvordan holdninger kan måles på best mulig måte, og hva som egentlig er den mest passende definisjonen på holdninger. Kan det for eksempel hende at det finnes flere holdninger ovenfor et og samme objekt? Og hvis det er tilfellet, hvilken er den «ekte» holdningen?

I likhet med de fleste andre holdningsdefinisjoner sier ikke definisjonen til Bohnet og Wänke noe om hvorvidt våre holdninger er oss bevisst eller ikke. Til tross for at dette ikke er gjort eksplisitt i de fleste definisjoner på holdninger så har den gjeldende oppfatningen lenge

vært at våre holdninger er noe som er oss bevisst. Operasjonaliseringen av holdninger og stereotypier ved å nesten alltid måle holdninger direkte ved hjelp av selvrapporing illustrerer hvor utbredt denne oppfatningen er, og har vært (Greenwald & Banaji, 1995).

Greenwald og Banaji definerer implisitte holdninger som «holdninger som er introspektivt uidentifiserte (eller feilaktig identifiserte) spor fra tidligere erfaring som bidrar til negative eller positive følelser, tanker eller handlinger om et sosial objekt» (Greenwald & Banaji, 1995, s.8). Det finnes en rekke ulike implisitte holdningsmål, den mest kjente er «the implicit association test» (se Greenwald & Banaji, 1995 for en gjennomgang av ulike implisitte holdningsmål).

De som argumenterer for økt bruk av implisitte holdningsmål baserer dette hovedsakelig på tre argumenter. 1. Våre holdninger er ikke nødvendigvis tilgjengelige for oss gjennom introspeksjon, 2. Implisitte mål kan bidra til å begrense eller fjerne uønskede effekter som kan innvirke på direkte selvrapporing av holdninger, som for eksempel effekten av ønske om å opptre sosialt ønskverdig eller i tråd med lovgivning og 3. Holdningene som kommer til uttrykk gjennom implisitte mål er svært stabile holdninger som er et resultat av våre erfaringer gjennom livet (Gawronski et al., 2007; Greenwald & Banaji, 1995).

For å avgjøre hvilket holdningsmål som er best egnet hadde det vært hensiktsmessig å besvare to spørsmål. Det første er hvilket holdningsmål som er best i stand til å predikere atferd. Det andre er hvorvidt implisitte og eksplisitte mål måler noe av det samme, og i så fall hva det er som er felles? Det finnes tre alternative svar på dette; a) implisitte og eksplisitte holdningsmål har ingenting til felles og måler fullstendig separate konstrukter (noe som kanskje innebærer at det ene målet ikke er et holdningsmål, b) implisitte og eksplisitte holdningsmål måler akkurat det samme, det eneste som skiller dem er ulikhet i prosedyre for å oppnå resultatene eller c) implisitte og eksplisitte holdningsmål måler noe av det samme,

men begge måler også noe det andre ikke måler, noe som ville rettferdiggjøre opprettholdelsen av begge konseptene, men også å omtale dem som atskilte konsepter (Nosek, 2007).

Nosek og Smyth gjennomførte et studie der de undersøkte holdninger folk hadde til 50 ulike temaer med både implisitte og eksplisitte mål. Samsvaret mellom resultater fra de to målene varierte, men i hvert tilfelle indikerte implisitte og eksplisitte holdningsmål distinkte, men relaterte konstrukter. Det samme fant de i en litteraturgjennomgang av eksisterende forskning på feltet (Nosek & Smyth, 2007).

Når er det samsvar mellom resultatene fra implisitte og eksplisitte holdningsmål, og når mangler det samsvar? Noen studier har funnet at diskrepansen mellom resultatene fra implisitte og eksplisitte holdningsmål øker proporsjonalt med elaboreringstid. Det ser også ut til at personlig erfaring med objektet en skal evaluere og hvor betydningsfullt en mener det er vil ha en innvirkning på forholdet mellom implisitte og eksplisitte holdninger (Nosek, 2005, Nosek, 2007). Gawronski og Bodenhausen har utviklet en modell som kan forklare både hvorfor graden av samsvar mellom ulike tester varier og hvordan man kan forstå forholdet mellom implisitte og eksplisitte holdninger, kalt «Associative and propositional processing in evaluations» (Gawronski & Bodenhausen, 2007). Denne modellen vil nå bli redegjort for.

**Assosiativ og proposisjonell prosessering i evalueringer (APE).** Sentralt for APE-modellen er en hypotese om at implisitte og eksplisitte holdninger er et uttrykk for ulike prosessering. I følge APE-modellen behandler vi informasjon gjennom to ulike prosesser som begge en innvirkning på hvordan vi evaluerer et objekt. De ser for seg at implisitte holdninger uttrykker assosiative evalueringer og at eksplisitte holdninger uttrykker proposisjonell resonnering. De to prosessene er kvalitativt ulike ved at assosiative prosesser er drevet av aktivisering av assosiasjoner, men proposisjonelle prosesser drevet av valideringer av våre evalueringer. At de er kvalitativt ulike vil ikke bety at de er gjensidig uavhengige. Assosiative

prosesser kan ha innvirkning på posisjonelle prosesser og visa versa (Gawronski & Bodenhausen, 2007).

***Den assosiative prosessen.*** Den assosiative prosessen danner grunnlaget for våre implisitte holdninger; det er den raske affektive responsen en får når en skal vurdere det aktuelle objektet. Det som er spesielt med assosiative prosesser er at personen som blir testet ikke nødvendigvis vil «si seg enig i assosiasjonene» (Gawronski & Bodenhausen, 2007). For eksempel kan en person gjennomføre en implisitt holdningstest som viser at personen har lettere for å assosiere en mørkhudet person med kriminalitet enn den gjør med lyshudede personer, men personen selv kan bedyre at hun/han ikke er av den oppfatningen at mørkhudede er mer kriminelle. Hvordan kan man forklare denne diskrepansen?

Den affektive responsen er et resultat av en assosiasjonsaktivering, det vil si at de assosiasjonene som er lettest tilgjengelige for oss når vi vurderer et objekt blir aktivert (Gawronski & Bodenhausen, 2007). Noen vil hevde at denne personen forsøker å skjule sine fordommer mot mørkhudede, men det kan også finnes andre forklaringer. Man kan for eksempel tenke seg at dersom det er mye fokus i media på at mørkhudede mennesker er kriminelle så vil den assosiasjonen mellom mørk hud og fare bli styrket, noe som kan komme til uttrykk gjennom en implisitt test, men hva sier det egentlig om personens holdning til mørkhudede?

Den affektive aktiveringen som danner grunnlaget for den assosiative prosessen vil alltid være til stede nå vi blir presentert for et nytt objekt. Hvorvidt en aksepterer denne implisitte holdningen (den umiddelbare affektive responsen) og dermed uttrykker dette eksplisitt avgjøres av den proposisjonelle prosessen.

***Den proposisjonelle prosessen.*** Den proposisjonelle prosessen ligger til grunn for de evalueringene vi har som vi selv har «godkjent» – våre eksplisitte holdninger. Gjennom

denne prosessen bruker vi informasjon som er tilgjengelig for oss for å vurdere en proposisjon (Gawronski & Bodenhausen, 2007).

Hvis en for eksempel blir presentert med proposisjonen «mørkhudede er ofte kriminelle» vil vi vurdere om vi er enig eller uenig i denne proposisjonen på grunnlag av informasjon som synes å være relevant og som er tilgjengelig for oss. For eksempel kan man trekke fram tilgjengelig informasjon om mørkhudede og kriminalitet og forme seg en mening om hvorvidt en slik sammenheng er sannsynlig eller ikke. Hva vi konkluderer med som resultat av slike resonnementer behøver ikke å være i samsvar med hva den affektive responsen fortalte oss.

*Er det samsvar mellom affektiv respons og tilgjengelige proposisjoner?* APE baserer seg på ideen om at assosiasjoner vil medføre en affektiv respons som befinner seg på et kontinuum mellom positiv og negativ. Hvis tilgjengelige proposisjoner er i samsvar med den affektive responsen vil den affektive responsen som oftest ligge til grunn for en evaluerende beslutning (Gawronski & Bodenhausen, 2007).

Ta for eksempel hvis en passerer en transseksuell på gata og får en negativ affektiv respons som et gufs og tolker det dithen at «transseksuelle synes ikke jeg noe om». Hvis andre tilgjengelige relevante proposisjoner er i samsvar med denne oppfatningen er det sannsynlig at en personlig vil støtte en negativ evaluering av transseksuelle. Slike støttende proposisjoner kunne for eksempel være «transseksuelle bytter kjønn kun for å få oppmerksomhet» eller «skulle alle som føler seg litt annerledes utfoldet seg i det fulle så ville verden blitt helt uhåndterlig». I denne situasjonen er det sannsynlig at det vil være samsvar mellom resultatene fra implisitte og eksplisitte holdningstester, ettersom at begge prosessene konkluderer med at transseksualitet er negativt - en aksepterer den affektive responsen.

Alternativt kan det være manglende samsvar mellom de tilgjengelige relevante proposisjonene og den negative affektive responsen. Eksempler på slike proposisjoner kunne

være «det er bra denne personen tør å være seg selv til tross for at det faller utenfor normen», «det er viktig for meg å være en åpen lite dømmende person og prøve å sette meg inn i andres opplevelser» eller «det påvirker ikke meg hvorvidt andre er transseksuelle eller ikke, for min del må folk gjøre som passer dem best». Her er det ikke samsvar mellom den affektive responsen og tilgjengelige proposisjoner, da er det mer sannsynlig at det opprinnelige affektive responsen blir avvist og betraktet som «usann». Konsekvensen av dette kan være at en implisitt holdningstest viser at en har negative holdninger til transpersoner, men en eksplisitt test vil vise at personen har nøytrale eller positive holdninger.

Eksemplene over illustrerte hvordan proposisjoner kan være i samsvar eller i konflikt med den spontane affektive responsen. Det er også mulig at det ikke er samsvar mellom proposisjonene. For eksempel kan en person med en negativ affektiv respons til transpersoner støtte proposisjonen «jeg støtter medlemmer av minoriteter». Hvis personen mener at en transseksuell er en minoritet, så har den da to valg; avvise den negative affektive responsen som ugyldig (som gjenoppretter samsvar der en er positiv til transpersoner) eller finne nye proposisjoner som kan løse problemet med manglende samsvar. For eksempel kan personen resonnerer på følgende måte: «jeg støtter minoriteter, men akkurat denne transseksuelle personen synes jeg var vulgær». Igjen er samsvar oppnådd, til tross for at en tilgjengelig proposisjon ikke var i samsvar med affektiv respons.

**Elaboreringstid.** Det vil ofte være større forskjell i resultatene mellom implisitte og eksplisitte holdningsmål dersom respondenten fikk lang betenkningstid når den eksplisitte holdningen skulle uttrykkes. I følge APE-modellen er dette et resultat av at en vil få muligheten til å vurdere flere proposisjoner hvis en har bedre tid på seg. Dersom antallet proposisjoner som blir vurdert øker, vil også sannsynligheten for at en avviser den affektive responsen øke. Dersom det er samsvar mellom affektiv respons og alle proposisjonene vil det

naturligvis også være høy grad av samsvar til tross for lang elaboreringstid (Gawronski & Bodenhausen, 2007).

Det at diskrepansen mellom resultater i implisitte og eksplisitte holdningsmål øker som en funksjon av tid til elaborering har tidligere vært forklart ved at motivasjonelle faktorer spiller inn, som sosial ønskverdighet eller et ønske om å kontrollere testutfall (Fazio, Jackson, Dunton & Williams, 1995; Nosek, 2007; Greenwald et al., 2002). APE-modellen baseres derimot på at det hovedsakelig er kognitive faktorer, ikke motivasjonelle, som er bakenforliggende for disse funnene (Gawronski & Bodenhausen, 2007). De avviser ikke at motivasjon kan spille en rolle, men hevder at motivasjon har en indirekte heller enn direkte effekt. Dette støttes av studier som viser at når effekten av sosial ønskverdighet er kontrollert for så er det fortsatt ikke nødvendigvis en sterk korrelasjon mellom selv-rapporter og implisitte mål av holdninger (Karpinski & Hilton, 2001).

*Hva er å foretrekke; eksplisitte eller implisitte holdningsmål?* Et av hovedargumentene i favør av implisitte holdningsmål skulle være at indirekte måleverktøy måler svært robuste holdninger med røtter i sosialiseringprosesser som har foregått over lang tid (Gawronski & LeBel, 2008). Denne påstanden står i kontrast med nyere forskning som viser at implisitte evalueringer kan være svært kontekstavhengige og noen ganger enklere å endre enn eksplisitte holdninger (Gawronski & Bodenhausen, 2007; Fazio & Olson, 2003; Blair, 2002). Hvorvidt det er eksplisitte eller indirekte mål som er mest robust samlet sett avhenger av prevalensen av ulike faktorer. Utfallet av proposisjonell resonnering vil resultere i stabile holdninger dersom a) de baserer holdningen på sin affektive reaksjon og denne affektive reaksjonen er den samme på tvers av kontekst eller b) de vurderer det samme settet med proposisjoner og benytter seg av den samme strategien hver gang for å takle mangledede samsvar.

APE-modellen presenterer en alternativ forståelse av sammenhengen mellom implisitte og eksplisitte holdninger. Teorien redegjør for grunnlaget for våre vurderinger (affektive responser og proposisjoner). Det denne teorien ikke sier noe om er hvor de affektive responsene og proposisjonene kommer fra i utgangspunktet, altså hvordan grunnlaget for evalueringene våre kommer til. Sosial identitetsteori kan belyse dette ved å gi en forklaring på hvorfor vi utvikler negative holdninger til andre mennesker i utgangspunktet, og hvordan holdninger til andre grupper opprettholdes over tid.

**Sosial Identitetsteori (SIT).** Sosial identitetsteori ble utviklet på 60-tallet av Henri Tajfel og hadde som målsetning å forklare kognitive mekanismer bak diskriminering, rasisme og stereotypisering. Det utviklet seg videre til å bli en teori som forklarer hva som skjer i, og mellom, grupper og hvordan dette er relatert til det sosiale selvet (Hogg, Terry & White, 1995). Sentrale poeng ved teorien vil nå bli presentert fordi det kan forklare hvordan stereotypisering oppstår og hvordan det igjen påvirker medlemmer at en gitt gruppe, og dynamikken gruppene mellom.

I følge Tajfel er alle mennesker medlemmer av ulike sosiale grupper. Vår egen gruppe kalles inngruppen og de gruppene der vi ikke har tilhørighet kalles utgrupper. Dette er et uttrykk for oss mennesker sin grunnleggende kognitive tendens til å kategorisere våre omgivelser, noe som er en svært adaptiv å praktisk måte å forholde seg til våre omgivelser på i de fleste sammenhenger, men som også kan være kilde til stereotypier og fordommer. Når vi avgjør hvorvidt noen tilhører vår gruppe (inngruppe) eller en annen gruppe (utgruppe) har dette konsekvenser for hvordan vi vurderer denne personen. Vi antar at medlemmer av samme gruppe har mange ting til felles – vi overdriver likhetene mellom dem innad i en gruppe og tillegger folk egenskaper og karakteristikker på bakgrunn av deres gruppetilhørighet. Dette gjør vi med medlemmer av andre grupper og vår egen gruppe. Vi antar at de som er våre egne gruppemedlemmer har mer til felles med oss selv og hverandre



enn det som faktisk er tilfellet. En annen viktig del av kategoriseringen av mennesker er en tendens vi har til å også overdrive forskjellene mellom grupper – vi er annerledes enn *dem*. Denne kategoriseringen av oss selv og andre har en viktig funksjon ved at det bygger opp om vår sosiale identitet. Våre gruppemedlemskap forteller oss noe om hvem vi selv er (og ikke er) (McLeod, 2008).

Alle mennesker har en sosial identitet. Vår sosiale identitet er den delen av identiteten vår som er knyttet til den sosiale gruppen vi tilhører. Hver og en av oss er medlem av flere ulike grupper, men det er ofte konteksten som vil avgjøre hvilke aspekter av vår sosiale identitet og gruppetilhørighet som er mest fremtredende. (Hogg et al., 1995). For eksempel kan en kvinne som er lege, mor og inder fremheve sin identitet som lege på et møte med sykehusansatte, men på sin identitet som inder under høytider med familien.

Vår sosiale identitet har, ifølge SIT, en viktig betydning for vår opplevelse av oss selv i en sosial verden – det gir oss en opplevelse av tilhørighet og samhold (Tajfel, 1982; McLeod, 2008). Videre bygger teorien på en hypotese om at vår gruppetilhørighet er nært knyttet til vårt selvbilde. Dette har en rekke konsekvenser for både oss som individer, men også for dynamikken mellom ulike grupper. Fordi vi streber etter et best mulig selvbilde vil vi være motivert til å få vår egen gruppe (inngruppe) til å fremstå så positivt som mulig. Dette kan en oppnå på to måter, enten ved å øke statusen til egen gruppe eller ved å minke statusen til andre grupper (utgrupper).

Hvilken strategi en benytter avhenger av hvorvidt en selv er medlem av en lavstatus- eller høystatus-gruppe. Når en tilhører en høystatusgruppe er man høyst motivert til å øke kontrasten mellom egen og annen (lavere status) gruppe, for å ivareta egen status. Denne motivasjonen er så sterk at en i noen tilfeller vil fortrekke strategier som øker kontrasten, heller en den strategien som gir høyest fortjeneste for egen gruppe. Studier viser også at medlemmer av en høystatus-gruppe vil få en positiv opplevelse av å diskriminere utgruppen

som er lavstatus – noe som støtter hypotesen om at diskriminering av andre grupper kan ha en selvfølelses-forøkende funksjon for mennesker i inngruppen (Brown, 2000; McLeod, 2008).

Den underliggende motivasjonen bak gruppeatferden er altså økt selvfølelse.

Hva med lav-status gruppene? Som nevnt innledningsvis er en av argumentene for å forske på negative holdninger at de som er medlem av grupper som er gjenstand for negative evalueringer, også vil evaluere seg selv negativt på bakgrunn av at ens eget medlemskap. I følge SIT vil en slik selvdiskriminering være en naturlig konsekvens av å tilhøre lavstatus-gruppe. De streber derfor også etter forhøyet selvfølelse og det ser ut vil at kontekst avgjør hvilken strategi en lavstatusgruppe vil benytte seg av. Her er det to faktorer som spiller en rolle; opplevelsen av rettferdighet og gjennomtrengelighet. Dersom en har en opplevelse av at egen gruppe blir rettmessig diskriminert/sett ned på (rettferdiggjøring) og at det er mulig å bevege seg mellom gruppene (gjennomtrengelighet) er det sannsynlig at en vil forsøke å ta avstand fra lavstatus-gruppen og tilegne seg medlemskap i høystatusgruppen. Hvis en opplever at lavstatusgruppen en selv tilhører blir urettmessig diskriminert og at det er liten mulighet for å bevege seg mellom gruppene vil en forsøke å øke statusen til gruppen sin, heller enn å ta avstand eller flykte fra den (Brown, 2000). I diskusjonen vil denne oppgaven redegjøre for hvordan SIT kan bidra til å belyse funn fra dette studiet og tidligere forskning.

### **Tidligere forskning om holdninger til transpersoner**

Tidligere forskning som omhandler holdninger til transpersoner har blitt systematisk gjennomgått og til sammen ble 23 arbeider identifisert over perioden fra 1983-2015. Funn fra disse studiene danner grunnlaget for hypotesene som blir testet i denne oppgaven. En oversikt over studiene er presentert i tabellform, formålet med denne tabellen er å gi en oversikt over studiene og variasjonen i utvalg, metode og begrepsbruk. Fremfor å presentere ett og ett studie i teksten er studiene presentert samlet for å unngå hyppige gjentakelser av lignende informasjon.

<i>Årstall</i>	<i>Forfatter, tittel og tidsskrift</i>	<i>Utvalg</i>	<i>Mål for holdninger til transpersoner</i>	<i>Transbegrep</i>
2015	Grigoropoulos, I. & Kordoutis, P. Social factors Affecting Antitransgender Sentiment in a Sample of Greek Undergraduate Students. <i>International Journal of Sexual health.</i>	N=238 (143kvinner, 95menn) Hvem: Greske studenter Alder: 18-52 (M:22)	Gendersim and Transphobia Scale (GTS)	Transgender
2015	Cragun, R. T., & Sumerau, J. E. The Last Bastion of Sexual and Gender Prejudice? Sexualities, Race, Gender, Religiosity, and Spirituality in the Examination of Prejudice Toward Sexual and Gender Minorities. <i>The Journal of Sex Research.</i>	N=1612 (1123 kvinner, 489 menn) Hvem: Collestudenter i USA Alder: ikke oppgitt	Egenkonstruert spørreskjema	Transgender
2014	Carrera-Fernández, M. V., Lameiras-Fernández, M., Rodríguez-Castro, Y., & Vallejo-Medina, Spanish Adolescents' Attitudes toward Transpeople: Proposal and validation of a Short Form of the Genderism and Transphobia scale. <i>The Journal of Sex Research.</i>	N=800 (50,7% kvinner, 49,3% menn) Hvem: Elever i Spania Alder: 14-19 (M15,19)	Genderism and Transphobia Scale (kortversjon)	Transpeople
2014	Gazzola, S. B., & Morrison, M. A. Cultural and Personally Endorsed Stereotypes of Transgender Men and Transgender Women: Notable Correspondence or Disjunction? <i>International Journal of Transgenderism.</i>	N=290 (226 kvinner, 64 menn) Hvem: Universitetsstudenter i Canada Alder: 18-30 (M:20)	Transphobia Scale (TS)	Transgender
2013	Ngamake, S. T., Walch, S. E., & Raveepatarakul, J. Validation of the Attitudes Toward Transgendered Individuals Scale in Thailand. <i>International Journal of Transgenderism.</i>	N=285 (184 kvinner og 99 menn) Hvem: Thailandske Psykologistudenter Alder: M:20,1	Attitudes Toward Transgendered Individuals Scale (ATTI)	Transgender
2013	Watjen, J., & Mitchell, R. W. College Men's Concerns about sharing dormitory space with a male-to-female transsexual. <i>Sexuality &amp; Culture.</i>	N= 114 (kun menn) Hvem: Amerikanske Studenter Alder: 18-40 (M:21,2)	Egenkonstruert spørreskjema	Male-to-female transsexuals
2012	Norton, A. T., & Herek, G. M. Heterosexuals' Attitudes Toward Transgender People: Findings from a National Probability Sample of U.S. Adults. <i>Sex Roles.</i>	N=2281(1277 kvinner, 1004 menn) Hvem: Amerikanske innbyggere Alder: 18 år eller eldre	Egenkonstruert Spørreskjema	Transgender
2012	Tre artikler basert på samme datasett av samme forfatter: Worthen, M. G. F. Understanding College Student Attitudes toward LGBT Individuals. <i>Sociological Focus.</i> Heterosexual College Student Sexual Experiences, Feminist Identity, and Attitudes Toward LGBT Individuals. <i>Journal of LGBT Youth.</i> The Interactive Impacts of High School Gay- Alliances (GSAs) on College Student attitudes Toward LGBT Individuals: An Investigation of High School Characteristic. <i>Journal of Homosexuality.</i>	N=805 (61% kvinner, 39% menn) Hvem: Universitetsstudenter i USA Alder: M:22	Genderism and Transphobia Scale (GTS)	Transgender
2012	Costa, P. A., & Davies, M. Portuguese Adolescents' Attitudes Toward Sexual Minorities: Transphobia, Homophobia, and Gender Role Beliefs. <i>Journal of Homosexuality.</i>	N=188 (126 kvinner, 62 menn) Kategori: Portugisiske Skoleelever Alder: 15-19 år	Genderism and transphobia Scale (GTS)	Transgender
2012	Riggs, D. W., Webber, K., & Fell, G. R. Australian Undergraduate Psychology Students' Attitudes Towards Trans People. <i>Gay &amp; Lesbian Issues and Psychology Review.</i>	N=173 (105 kvinner, 68 menn) Hvem: Australske Psykologistudenter	Gendersim and Transpobia scale revised for Australia (GTS-RA)	Transpeople
2012	Tebbe & Moradi. Ani-Transgender prejudice: A Structural Equation Model of Associated Constructs. <i>Journal of Counseling Psychology.</i>	N=250 (58% kvinner, 42% menn) Hvem: Psykologistudenter i USA Alder: 18-26	Transphobia Scale (TS)	Transgender
2010	Gerhardstein & Anderson. There's More Than Meets the Eye: Facial Appearance and	N= 239 (117 kvinner, 122 menn)	Genderism and	Transsexual

	Evaluations of Transsexual people. Sex Roles.	Hvem: Psykologistudenter i USA Alder: 18-28	Transphobia Scale (GTS)	people
2009	King, Winter & Webster. Contact Reduces Transprejudice: A study on attitudes towards transgenderism and transgender civil rights in Hong Kong. International Journal of Sexual health.	N= 856 (494 kvinner, 362 menn) Hvem: Etnisk kinesiske innbyggere i Hong Kong Alder: 15-64 år	Chinese attitudes toward transgenderism and transgender civil rights scale (CATTGRS).	Transpeople
2009	Winter, Chalungsooth, The, Rojanalert, Maneerat, Wong, Beaumont, Wah, Gomez & Macapagal. Transpeople, transprejudice and pathologization: A Seven-Country Factor Analytic Study. International Journal of Sexual Health.	N=841 (541 kvinner, 277 menn) Hvem: Studenter fra Kina, Malaysia, Filipinene, Singapore, Thailand, USA og UK Alder: M: 20,16	Egenutviklet spørreskjema	Transwomen
2008	Anderssen & Slåtten. Holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer). En landsomfattende representativ spørreundersøkelse.	N=1246 (632 kvinner, 614 menn) Hvem: Representativt utvalg fra Norge Alder: 15-80 år	Egenutviklet spørreskjema	Transpersoner
2008	Nagoshi, Adams, Terrell, Hill, Brzuzny & Nagoshi. Gender Differences in Correlates of homophobia and Transphobia. Sex Roles.	N= 310 (153 kvinner, 157 menn) Hvem: Psykologistudenter i USA Alder: M:20	Transphobia Scale (TS)	Transpeople
2008	Winter, Webster & Cheung. Measuring Hong Kong Undergraduate Students' Attitudes Towards Transpeople. Sex Roles.	N= 205 (121 kvinner, 82 menn) Kategori: Universitetsstudenter i Hong Kong Alder: 18-25 år	Genderism and Transphobia Scale (GTS) tilpasset Kina	Transpeople
2007	Antoszewski, Kaisielska, Jedrzejak, & Kruk-Jeromin. Knowledge of and Attitude Toward Transsexualism Among College Students, Sexuality & Disability.	N=300 (49% kvinner, 51% menn) Hvem: Polske medisinstudenter Alder: Median 23,3	Egenutviklet spørreskjema	Transsexualism
2006	Tee & Hegarty. Predicting opposition to the civil rights of trans persons in the United Kingdom. Journal of Community and Applied Social Psychology.	N=151 (87 kvinner, 58 menn og 6 som ikke oppga kjønn) Hvem: Psykologi- og ingeniørstudenter England Alder: 19-54 år (M:22)	Beliefs about transsexualism measure	Transpersons
2005	Hill & Willoughby. The Development and Validation of the Genderism and Transphobia Scale. Sex Roles.	N=279 (175 kvinner, 115 menn) Hvem: Universitetsstudenter fra Montreal	Genderism and Transphobia Scale (GTS)	Transsexuals
2004	Ceglian & Lyons. Gender Type and Comfort With Cross-Dressers. Sex Roles.	N= 157 (117 kvinner, 40 menn) Hvem: Studenter i USA	Comfort with Cross-dressers Scale	Cross-dresser
2000	Landén & Innala. Attitudes Toward Transsexualism in a Swedish National Survey. Archives of Sexual Behavior.	N= 668 (352 kvinner, 316 menn) Hvem: Svenske innbyggere Alder: 18-70 år	Egenutviklet spørreskjema	Transsexual
1983	Leitenberg & Slavin. Comparison of Attitudes toward Transsexuality and Homosexuality. Archives of Sexual Behavior.	N=318 (212 kvinner, 106 menn) Hvem: Psykologistudenter i USA	Egenutviklet spørreskjema	Transsexual

**Inklusjonskriterier ved utvalg av studier.** Artikkene inkludert i denne litteraturgjennomgangen er kvantitative studier som ser på holdninger til transpersoner og som har fått sin artikkel publisert i et fagfellevurdert tidsskrift. De fleste studiene så også på holdninger til lesbiske, homofile og bifile. Studier som kun undersøkte holdninger til LHB-personer eller som begrenset seg til å undersøke hvordan transpersoner opplever holdninger fremsatt av andre ble ikke inkludert. Det er noen studier som undersøker holdninger til spesifikke situasjoner der en kommer i kontakt med transpersoner, for eksempel studier som undersøker utvalg kun bestående av helsepersonell og deres holdninger til å behandle transpersoner. Slike studier er ikke inkludert i denne litteraturgjennomgangen fordi de ikke er egnet for sammenligning med funn fra dette studiet som spør om holdninger mer generelt.

Noen studier ble ekskludert på grunnlag av at de hadde for små utvalg eller svakt metodisk grunnlag. Det er også variasjoner i kvaliteten på studiene som er inkludert. Funnene fra de tre studiene som baserer seg på et representativt utvalg er tillagt mest vekt. Etter en systematisk gjennomgang av tidligere forskning inngikk 23 studier i presentasjonen av tidligere forskning på området.

**Studiernes utvalg.** Av de 23 studiene hadde 22 et utvalg bestående av både menn og kvinner, men kun seks studier kan sies å ha en jevn kjønnsfordeling. I 19 av studiene var utvalget kun bestående av elever, studenter og/eller ansatte ved utdanningsinstitusjoner. Som en konsekvens av dette er gjennomsnittsalderen i de fleste studiene lav. Seks av disse studiene hadde et utvalg som utelukkende besto av studenter i psykologi. Nesten halvparten av studiene hentet sitt utvalg fra USA. Sør-Amerika og Afrika var ikke representert i noen av utvalgene. Noen av studiene ekskluderte respondenter som ikke betraktet seg selv som heterofile. Andre studier inkluderte respondenter fra ulike seksuelle minoriteter eller kjønnsminoriteter og forsvarte dette enten ved at disse respondentene utgjør en del av normal

variasjon i samfunnet eller ved at andelen er så liten at det ikke vil ha en problematisk innvirkning på resultatene.

**Studiens metode.** Alle studiene brukte spørreskjema for å måle holdninger til transpersoner. Et fåtall av studiene supplerte med andre metoder, som for eksempel tekstvignetter, fokusgrupper eller bildepresentasjoner. Det var ingen av studiene som benyttet implisitte holdningsmål. De mest brukte spørreskjemaene for å måle holdninger til transpersoner var Genderism and Transphobia Scale (GTS) og the Transphobia Scale (TS). De fleste studiene målte også holdninger til LHB-personer, og sammenlignet dette med funn fra holdninger til transpersoner. Det mest brukte spørreskjemaet for å måle holdninger til LHB-personer var «Attitudes Toward Lesbian and Gay Men Scale» (ATLG). Mange studier konstruerte egne spørreskjemaer for å måle holdninger, eller gjorde endringer i eksisterende spørreskjema slik de fant det hensiktsmessig. Nesten alle studiene inkluderte et spørreskjema om demografi i sitt testbatteri.

***Genderism and Transphobia Scale (GTS).*** GTS ble konstruert og validert av Hill og Willoughby i 2005. GTS var konstruert med det formålet av å kunne måle vold, trakassering, og diskriminering av transvestitter, transpersoner og transseksuelle. GTS består av 32 påstander. Hver påstand rangeres på en likert skala fra 1-7 avhengig av om du er sterkt uenig med (1) eller sterkt enig med (7) påstanden. De 32 påstandene reflekter tre underskalaer; «genderism», «transphobia» og «gender-bashing». Genderisme er en ideologi som forsterker negative vurderinger av de som ikke er kjønnskonforme. De definerer genderister som de som har en oppfatning av at de som ikke har et uttrykk/atferd i tråd med sosiokulturelle forventninger er patologiske. Transfobi benyttes en betegnelse på emosjonell avsky overfor mennesker som ikke er kjønnskonforme og gender-bashing er et samlebegrep for negative atferdsrespons overfor dem som ikke er kjønnskonforme (Hill & Willoughby, 2005).

**Transphobia Scale (TS).** TS ble utviklet av Nagoshi et al. i 2008. Hun og kollegene hennes mente det er en rekke psykometriske problemer med GTS. Blant annet mener de at den svært høye interkorrelasjonen mellom genderism, transphobia og gender-bashing svekker skalaen. TS ble utviklet ved bruk av faktoranalyse (i motsetning til GTS). Skalaen består av 9 ledd, der hver av de ni påstandene rangeres på en likert skala fra 1-7 avhengig av om du er sterkt uenig med (1) eller sterkt enig med (7) påstanden. Ingen av påstandene spør om voldelig atferd overfor transpersoner (slik som i gender-bashing underskalaen i GTS). Nagoshi et al. argumenterte for at det er så få som har vært i kontakt med transpersoner at rapportert trakasserende eller diskriminerende atferd, eller fravær av sådan, ikke kan sies å være noen god indikator for om man har negative eller positive holdninger til transpersoner (Nagoshi et al., 2008).

**Studienes begrepsbruk.** De mest brukte begrepene var «transgender», «transperson» og «transsexual» i den rekkefølgen. Det er stor variasjon mellom definisjonen av disse begrepene. Det er flere studier som ikke oppgir en klar definisjon, og langt færre informerer om hvorvidt en definisjon var lagt ved spørreskjemaet. Tre av studiene undersøkte kun en spesifikk kjønnsminoritet; «male to female transsexuals», «cross-dresser» og «transwomen». Det varierer hvorvidt transseksuell eller transkjønnet blir benyttet som et paraplybegrep på lik linje med definisjonen for transperson i denne oppgaven eller som et begrep som for eksempel begrenser studiet til dem som har gjennomført kjønnsbekreftende operasjon.

**Forskjeller i funn mellom studiene.** De fleste studiene fant, overordnet sett, nøytrale eller positive holdninger til kjønnsminoriteter. Et fåtall av studiene fant at negative holdninger til kjønnsminoriteter dominerte. Et studie som så på forskjeller i holdninger mellom land fant at negative holdninger var til stede i alle utvalgene, men at graden av negative holdninger varierte (Winter et al., 2009). En forklaring på variasjonen i holdninger mellom utvalgene kan være kulturelle forskjeller. Et studie utført av Winter, Webster og

Cheung i 2008 viste til viktige forskjeller i holdninger til transkvinner da de sammenlignet holdningene i et utvalg fra Canada med et utvalg fra Hong Kong. De fant at det var strukturelle forskjeller i hva som var de underliggende faktorene ved negative holdninger. For eksempel fant de at Hong Kong utvalget var mer negative til menn som ikke er kjønnskonneforme, noe som kan forklares av menns rolle som maktinnehaver i dette samfunnet. Det kanadiske utvalget var mer tilbøyelige til å støtte vold mot transpersoner enn det de i utvalget fra Hong Kong var, noe som kan være et uttrykk for den generelle anti-voldelige tendensen i Hong Kong. Et av studiene som fant at negative holdninger var dominerende var hentet fra et utvalg i Hellas. Forfatterne bak denne artikkelen argumenterer for at de negative holdningene kan være et resultat av at den greske kulturen er preget av ortodokse verdier og at svært få respondenter oppgir å ha hatt kontakt med hverken medlemmer av seksuelle minoriteter eller kjønnsminoriteter når man sammenligner dem med utvalg fra andre land (Grigouropoulos & Kordoutis, 2015). Da Ngamake, Walch og Raveepatarakul (2013) sammenlignet et utvalg fra Thailand med et amerikansk utvalg så fant de at thailandere var mer komfortable med kontakt med transpersoner noe som kan forklares med at transpersoner er mer synlige i Thailand. Ulikhetene mellom studiene kan blant annet skyldes kulturelle forskjeller, ulik definisjon av transpersoner, ulike holdningsmål og ulike utvalg.

**Funn om forskjeller i holdninger på bakgrunn av ulike faktorer i tidligere forskning.** De fleste studiene så på faktorer som kan bidra til å belyse variasjon i holdninger til transpersoner. Mange studier hadde som formål å belyse forskjeller i holdninger til kjønnsminoriteter. Nå følger en gjennomgang av de funnene som omhandler sammenhengen mellom utvalgte faktorer og holdninger og som er relevante for denne oppgaven.

**Kjønn.** Alle studiene inkludert i litteraturgjennomgangen fant at det er forskjeller i menn og kvinner sine holdninger til kjønnsminoriteter, der menn er mer negative enn det kvinner er. Noen studier undersøkte om det er de samme variablene som er assosiert med



negative holdninger blant menn som blant kvinner, altså hvorvidt den underliggende strukturen er lik. Costa & Davies (2012) fant at kvinner som vektlegger viktigheten av tradisjonelle kjønnsroller var spesielt negative til transpersoner, og at denne sammenhengen var sterkere for kvinner enn for menn. Tebbe & Moradi (2012) fant at det er de samme faktorene som er assosiert med negative eller positive holdninger blant menn som blant kvinner og at det er graden av negativitet blant menn som skiller kjønnene fra hverandre heller enn strukturelle ulikheter.

Er det ulike kjønnsroller som forklarer forskjeller mellom holdningene til menn og kvinner? I sitt arbeid med validering av henholdsvis «the transphobia scale» og «attitudes toward transgendered scale» ønsket Nagoshi et al. (2008), og Ngmake et al. (2013) å undersøke om kjønnsroller (maskulinitet/feminitet) kunne predikere unik varians ved holdninger til transpersoner. Dette gjorde de ved å sammenligne skårer på en kjønnsrolle skala som måler femininitet og maskulinitet opp mot holdninger til transpersoner. Ingen av studiene fant en at kjønnsroller kunne predikere unik varians i holdninger til transpersoner, men studiet av Nagoshi et al. fant at hypermaskulinitet (at man lett tyr til vold og aggressivitet) kunne predikere negative holdninger til transpersoner.

Hvilket kjønn transpersonen har ser også ut til å kunne ha en effekt på holdninger. Studiene til Carrera-Fernández et al. (2014) og Winter et al., (2008) fant at både menn og kvinner hadde mer positive holdninger ovenfor transmenn enn ovenfor transkvinner. I strid med dette funnet fant Gazzola og Morrison (2014) at den kulturelle stereotypien av transmenn hadde sterkere og mer negativ valens enn den ovenfor transkvinner. Studiet av Gerhardstein & Anderson (2010) fant at menn ikke skilte i holdninger ovenfor transmenn og transkvinner, men at kvinner hadde en mer positiv evaluering av transmenn sammenlignet med transkvinner.

**Synet på kjønn.** De som mener at etterlevelse av tradisjonelle kjønnsnormer er til det beste for samfunnet ser ut til å ha mer negative holdninger til transpersoner (Costa og Davies, 2012; Norton og Herek, 2012; Tebbe & Moradi, 2012; Riggs et al., 2012; Tee & Hegarty, 2006) fant at de som tror det alltid er samsvar mellom kjønn tillagt ved fødselen og kjønnsidentitet var mer negative til transpersoner. Studiet til Worthen (2012b) fant at de som mener transseksualisme er et valg var mer negative enn dem som mener det finnes en genetisk årsak. I tråd med dette fant Landén og Innala (2000) og Leitenberg og Slavin (1983) at det å mene at det finnes en biologisk årsak bak transseksualisme var assosiert med mer positive holdninger. Worthen (2012b) fant at de som mener homoseksualitet har en biologisk årsak også har mer positive holdninger til transpersoner. Så hvor vanlig er det å tro at transseksualisme har en biologisk forklaring? Antoszewski, Kasielska, Jędrzejczak & Kruk-Jeromin (2007) sitt studie fant at over halvparten av medisinstudenter mener det ligger finnes en biologisk forklaring for transseksualisme.

**Holdninger til seksuelle minoriteter.** Som nevnt er det vanlig at kartlegging av holdninger til transpersoner inngikk i studier der man også så på holdninger til seksuelle minoriteter (LHB-personer). Blant disse studiene fant flertallet en korrelasjon mellom holdninger til LHB-personer og holdninger til transpersoner, og ofte var denne sammenhengen sterk - det ser ut til at de som er negative til LHB-personer også er negative til transpersoner (Grigoropoulos & Kordoutis, 2015; Cragun & Sumerau, 2015; Ngamake et al., 2013; Watjen & Mitchell, 2013; Norton & Herek, 2012; Costa & Davies, 2012; Riggs et al., 2012; Tebbe & Moradi, 2012; Nagoshi, Nagoshi, Adams, Terell, Hill, Brzuzy & Nagoshi, 2008; Hill & Willoughby, 2005). En av årsakene til at det er så stor grad av samsvar mellom vurderingen av seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter kan være at mange ser ut til å anta at kjønnsminoriteter også er en seksuell minoritet. Studiet til Gazzola og Morrison (2014) undersøkte vanlige oppfatninger og stereotypier om transpersoner og fant at deltakerne antar

at transkvinner er tiltrukket av menn og motsatt. Videre betrakter de en transkvinne som er tiltrukket av menn som homofil, de gir altså forrang til kjønnet tillagt ved fødsel når de skal avgjøre seksuell orientering. Studiet til Antoszewski et al. (2007) fant at 29% mente transseksualisme var det samme som å være homofil eller transvestitt.

De fleste av disse studiene fant at selv om det er en sterk sammenheng mellom holdninger til LHBT-personer vurderes LHBT-personer ulikt. Lesbiske og homofile blir ofte vurdert mer positivt enn bifile, men transpersoner blir vurdert mest negativt. Det ser også ut til å være en tendens til at menn er strengere i sin vurdering av menn, altså at menn vurderer homofile og bifile menn mer negativt enn lesbiske og bifile kvinner (Anderssen & Slåtten, 2008; Anderssen & Slåtten, 2013; Norton & Herek, 2012). Det ser også ut til å være forskjeller i holdningene folk har til de forskjellige kjønnsminoritetene ved at bekreftede transpersoner blir vurdert mer positivt enn de som beveger seg mellom kjønnene, som for eksempel transvestitter (Anderssen & Slåtten, 2008).

Til sist ser det også ut til at respondentens seksuelle orientering kan ha en innvirkning på holdninger til transpersoner, ved at de som tilhører seksuelle minoriteter har mer positive holdninger til transpersoner (Watjen & Mitchell, 2013, Costa & Davies, 2012).

**Religiøs overbevisning og tro.** Studier som så på sammenhengen mellom holdninger og religiøs overbevisning fant at de som kategoriserte seg selv som religiøse hadde mer negative holdninger enn de som ikke var religiøse (Grigoropouls & Kordoutis, 2015; Worthen, 2012a; Anderssen & Slåtten, 2008; Nagoshi et al., 2008; Tee & Hegarty, 2006; Watjen & Mitchell, 2013). Et studie utført av Cragun og Sumerau i 2015 så nærmere på sammenhengen mellom religiøsitet og holdninger og fant at det var en sammenheng mellom negative holdninger og det å ha en bokstavelig tolkning av bibelen og ofte gå i gudstjenester. De avdekket videre nyanser innenfor religiøse miljøer og fant at de som kategoriserte seg selv som spirituelle (heller en religiøse) hadde de mest positive holdningene, også mer positive

enn de som sa at de var ateister. De fant også forskjeller i holdninger på bakgrunn av trosretning, der jødiske respondenter hadde de mest positive holdningene bland de ulike trosretningene, etterfulgt av ikke-religiøse. Grigoropulos & Kordoutois (2015) var ett av studiene som fant at negative holdninger dominerte og de mener dette kan forklares av at en så stor andel er medlem av den gresk ortodokse kirken der det å praktisere transeksualisme ikke er akseptert.

**Kontakthypotesen.** Flere studier undersøkte forholdet mellom kontakt med transpersoner og holdninger, på bakgrunn av Allports hypotese om at kontakt med andre kan føre til mer positive holdninger (Allport, 1954). Her var det varierende funn. Mange studier fant at de som hadde vært i kontakt med transpersoner hadde mer positive holdninger (Norton & Herek, 2012; Riggs et al., 2012; King, Winter & Webster, 2009; Tee & Hagerty, 2006; Hill & Willoughby, 2005). Det var også studier som ikke fant støtte for denne sammenhengen (Costa & Davies, 2012; Grigoropoulos & Kordoutis, 2015). Det er store ulikheter mellom hvor stor andel av utvalgene som har hatt kontakt med transpersoner, og dette kan ha en innvirkning på funnene. Det thailandske utvalget i et studie av Ngmake & Walch fra 2013 var for eksempel særdeles komfortable med tanken på å skulle interagere med transpersoner sammenlignet med andre utvalg, noe som kan forklares av at hele 87,9% av utvalget sier de kjenner en transperson. Ceglian & Lyons (2004) gjennomførte et eksperimentelt studie i 2004 der de sammenlignet holdninger før og etter et foredrag av transpersoner fra transorganisasjon og fant at holdningene var mer positive etter foredraget, noe de argumenterte for at ga støtte til kontakthypotesen.

**Alder.** To studier fant at de eldste respondentene var mest positive til transpersoner (Watjen & Mitchell, 2013 & Worthen, 2012b), men her var gjennomsnittsalderen henholdsvis 21 og 22 år. Andre studier som inkluderte større aldersspenn fant at de eldste respondentene var de mest negative (Anderssen & Slåtten, 2008; Landén & Innala, 2000).

Det ser altså ut til at de aller yngste respondentene kan være noe mer negative, men at hovedsakelig er det de yngre som er mest positive og eldre som er mer negative hvis man baserer seg på et representativt utvalg for den voksne befolkningen.

**Psykologiske variabler og samfunnssyn.** Norton og Herek (2012) og Nagoshi et al. (2008) fant at autoritarianisme og anti-egalitære holdninger og et konservativt politisk syn var assosiert med mer negative holdninger til transpersoner. Autoritarianisme er et personlighetstrekk som kjennetegnes av høy grad av underdanighet/respekt for autoriteter, en generell aggressivitet overfor andre mennesker som en selv opplever er rettferdiggjort og at en er tro mot og tilhenger av å følge tradisjonelle normer og regler i samfunnet uten å stille seg kritisk til dette (Altemeyer, 1988). Autoritarianisme kan måles ved å benytte en likert skala for right-wing authoritarianism (Altemeyer & Hunsberger, 1992).

**Noen demografiske faktorer.** Worthen (2014) fant at de fra mer urbane strøk var mer positive til transpersoner, og Antoszewski, Filjalkowska & Kaisielska (2012) fant i tråd med dette at respondenter fra mindre befolkede steder hadde mer negative holdninger til transpersoner. Anderssen og Slåtten (2008) og Norton og Herek (2012) fant ikke forskjeller i holdninger på bakgrunn av bosted. Studiet av Nagoshi et al. (2008) og Norton og Herek (2012) fant at de med lav utdanning er mer negative til transpersoner. King et al., (2009) fant at kvinner som hadde fullført videregående hadde mer positive holdninger til transpersoner enn de som kun hadde fullført ungdomskolen, men de fant ingen forskjeller på bakgrunn av utdanning blant menn. Watjen & Mitchell (2013) fant at de fra familier med lavere sosioøkonomisk status hadde mer positive holdninger til transpersoner enn de fra familier med middels eller høy sosioøkonomisk status.

### **Hypoteser om funn**

På bakgrunn av tidligere forskning og presentert teori ble det formulert fem overordnede hypoteser om funn. Ettersom at denne oppgaven ble skrevet etter at

datainnsamlingen var gjennomført er de utvalgte hypotesene basert på hva man kan finne svar på i spørreundersøkelsen. Hypotesene blir testet gjennom analyser av datamaterialet fra spørreundersøkelsen fra 2013. De to første hypotesene omhandler resultater som delvis er gjengitt i rapporten fra levekårsprosjektet (Anderssen & Slåtten, 2013), men de gjengis likevel her fordi kjønnsforskjeller er så sentralt og dette bidrar til å gi en mer helhetlig presentasjon og forståelse av funnene fra spørreskjemaet. Hypotesene vil nå bli presentert. Hver overskrift representerer hypotesen i en mer kortfattet form og vil bli brukt som overskrift i resultatdelen.

Hypotese 1: De fleste har nøytrale eller positive holdninger til kjønnsminoriteter

Hypotese 2: Menn og kvinner har ulike holdninger til LHBT-personer, og vurderer hver LHBT-kategori ulikt.

Det vil være en korrelasjon mellom holdninger til LHB-personer og transpersoner, der de som har negative holdninger til LHB-personer også er negative til transpersoner. Menn vil være mer negative til alle LHBT-gruppene enn det kvinner er. Både menn og kvinner vil ha mest positive holdninger til heterofile, etterfulgt av homofile og lesbiske, de bifile og deretter transpersoner. Blant kjønnsminoritetene vil de bekreftede transpersonene bli vurdert mest positivt. Kvinner vil være spesielt negative til bifile kvinner og menn vil ha mer negative holdninger til mannlige minoriteter enn de er i sin vurdering av kvinnelige minoriteter. Menn vil også være mer negative enn kvinner til å ha et voksent barn som er transperson, oppleve høyere grad av emosjonelt ubehag i møte med transpersoner og ha mer negative holdninger til å skulle arbeide med en transperson.

Hypotese 3: Det vil være forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av demografi

Respondenter fra byen eller mer befolkede steder, de med høy inntekt, de med høy utdanning og de som er yngre vil ha mer positive holdninger til transpersoner.

Hypotese 4: Det vil være forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av psykologiske og sosiale variabler

Det vil være sammenheng mellom samfunnssyn, religiøsitet, livstilfredshet og holdninger til transpersoner. De som har et moderne syn på kjønn vil være mer positive til transpersoner og de som har høye skårer på skalaen for autoritarianisme vil være mer negative til transpersoner. Det vil være en sammenheng mellom holdninger og hvor troende man anser seg selv å være og hvor ofte en måter til religiøse tilstelninger, der de som betrakter seg selv som troende og ofte møter ved religiøse tilstelninger vil ha mer negative holdninger. Til sist vil de som har høy livstilfredshet være mer positive til transpersoner, hovedsakelig som et uttrykk for at de med høy livstilfredshet vil evaluere sine omgivelser mer positivt generelt.

Hypotese 5: Det vil finnes støtte for kontakthypotesen

De som har vært i kontakt med en transperson vil ha mer positive holdninger til transpersoner enn de som aldri har vært i kontakt.

## **Metode**

### **Utvalget**

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i 2013 blant 1250 personer som utgjorde et representativt utvalg for Norges voksne befolkning. Respondentene er deltakere i et web-panel som har sagt seg villig til å delta i undersøkelser og var 18-86 år gamle. Mer detaljert informasjon om utvalget blir presentert i resultatdelen.

### **Prosedyre**

Det er Norman Andersen som var ansvarlig for presentasjon og utvikling av spørreskjemaet. Undersøkelsen ble gjennomført på nett blant et utvalgt representativt web-panel. Opinion AS stod ansvarlig for datainnsamlingen. Det var Norstat som var ansvarlig for å avgjøre hvem som skulle inngå i utvalget. De er i besittelse av en landsrepresentativ database på omkring 75 000 personer. For å sørge for at utvalget kan sies å være

representativt for Norge ble det trukket ut deltakere som kan sies å gjenspeile Norges befolkning, for eksempel er alle landsdeler og aldersgrupper representert. Om noen ikke ønsket å delta ble de erstattet av en annen villig respondent med samme karakteristikker. Datamaskinen foretar automatisk rulling av spørsmålsblokker slik at de blir presentert i ulike rekkefølge for å minimere sannsynligheten for uønskede effekter som resultat av rekkefølgen spørsmålene er presentert i.

### **Etikk**

Dette prosjektet er ikke meldepliktig, ifølge norsk senter for forskningsdata (NSD), fordi informantene er over 18 år, har gitt informert samtykke og er anonyme. I utviklingen av spørreskjemaet er det benyttet formuleringer som tar sikte på å unngå å støte noen (Anderssen & Slåtten, 2008). I teksten som inngikk i spørreskjemaet er det ikke lagt føringer for at det er bra å ha velvillige holdninger og dårlig å ha mer negative holdninger. Det har vært et mål å oppnå en inkluderende håndtering av mangfoldet blant kjønnsminoriteter.

### **Spørreskjemaet**

Den delen av spørreskjemaet som omhandler holdninger til LHBT-personer består av 179 spørsmål. De fleste av spørsmålene har svaralternativer på en likert-skala med fem eller syv alternativer. På nesten alle spørsmålene finnes alternativet «jeg ønsker ikke å svare». Mange av spørsmålene spør direkte om holdninger og respondenten besvarer på en følelsetermomenter-skala. For eksempel er svaralternativene til spørsmålet «alt i alt, hva er din holdning til heterofile jenter/kvinner?» enten «svært positiv», «positiv», «hverken positiv eller negativ», «negativ» eller «svært negativ» eller «jeg ønsker ikke å svare». Det spørres blant annet om holdninger til seksuelle minoriteter, seksualitet, kjønnsminoriteter, hva som er akseptabel atferd i offentligheten og holdninger til dagens samfunn.

Noen av spørsmålene presenterer en påstand som respondenten kan si seg, i varierende grad, enig eller uenig i. For eksempel vurderer man påstanden «jeg synes



transpersoner er frastøtende» ved å angi en av fem tilgjengelige alternative svar fra «helt enig» i den ene enden til «helt uenig» i den andre. Slike spørsmål angår blant annet minoriteters rettigheter og emosjonelt ubehag i møte med mennesker som er transperson.

En del spørsmål er atferdsmål der respondenten kan rapportere egen atferd fra de siste 12 månedene. Her spørres det om en har trakassert, mobbet, vært voldelig overfor, eller vitset med henholdsvis homofile, lesbiske, bifile eller transpersoner. Spørreskjemaet består også av spørsmål om respondenten og dens bakgrunn. Det blir blant annet spurt om hvor ofte en deltar på religiøse tilstelninger, inntekt, utdanningsnivå, fødested, bosted, livstilfredshet og sivilstatus. Det inngikk også et åpent spørsmål der respondenten kunne komme med kommentarer temaer i spørreskjemaet.

### **Utvalg av ledd som inngår i analysen**

Dette studiet har hovedsakelig vært begrenset til å spørsmål/ledd som angår holdninger til transpersoner og bakgrunnsvariabler hos respondenten, som for eksempel demografiske, geografiske og psykologiske variabler. Etter en seleksjonsprosess gjensto 38 spørsmål/ledd som ble inkludert i videre analyser. I tillegg er spørsmålene om overordnede holdninger (alt i alt, hva er din holdning til...) heterofile, homofile, lesbiske og bifile kvinner og bifile menn er inkludert med den hensikt av å kunne sammenligne holdninger til disse gruppene med holdninger til kjønnsminoriteter. Spørreskjemaets instruksjoner og de 38 utvalgte leddene er presentert i vedlegg A. Det er noe avvik i formatet til dette ved legget og den originale spørreskjemaet. Spørreskjemaet i sin helhet kan leses i Anderssen og Malterud sin rapport fra 2013.

I spørreskjemaet spørres det om holdninger til «transpersoner», «bekreftede transpersoner», «de som ser på seg selv som både kvinne og mann» og «transvestitter». Samlet sett er disse fire leddene omtalt som kjønnsminoriteter. Dette begrepet er et samlebegrep på samme måte som transpersoner, men benyttes i denne oppgaven for å

forhindre forvirring omkring når jeg omtaler ledd som spør om «transpersoner» og når jeg omtaler alle de fire transkategoriene samlet. I dette spørreskjemaet er det spesifisert at de som har gjennomført kjønnsbekreftende medisinsk operasjon ikke faller inn under begrepet transpersoner. I analysene som tester de to første hypotesene inngår alle kjønnsminoritetene. I de resterende hypotesene undersøkes variasjon i «holdninger til transpersoner» på bakgrunn av utvalgte variabler.

**Rekoding av variabler.** Spørsmålene om demografi og samfunnssyn hadde ofte en rekke alternative svarkategorier. For eksempel var det opprinnelig elleve mulige kategorier for inntekt, seks mulige kategorier for bosted og ti alternative svar for livstilfredshet. For de fleste bakgrunnsvariabler er det gjort endringer slik at noen alternative svar er gruppert sammen. Denne omgrupperingen er et resultat av preliminære analyser der det ble undersøkt hvilken kategorisering som var mest hensiktsmessig. Den endelige grupperingen er et resultat av en prosess av prøving og feiling. For eksempel var hensikten ved å undersøke holdninger til transpersoner opp mot bosted å få svar på om de som bor i befolkede områder er mer positive enn dem som bor i mer spredtbebygde områder, dermed var det meningsfullt å samle dem fra Oslo, Stavanger, Trondheim og Bergen i en kategori. Et annet eksempel er grupperingen av alder. Her hadde det vært interessant å se om det er slik at de aller yngste er noe mer negative, på bakgrunn av forskingen som viser til at ungdommer ofte har høyere grad av autoritarianisme. Denne effekten kunne bare måles hvis en kun inkluderte de aller yngste fra for eksempel 18-20 (og selv det er egentlig i eldste laget). Det var dessverre så få personer som var mellom 18-20 år til å få nok statistisk styrke til å kunne identifisere forskjeller. Etter gjentatte forsøk på ulike gruppering av aldersgrupper uten interessante nyanser i resultatene ble det dermed besluttet å gruppere alder på den enkleste måten uten at interessant informasjon gikk tapt; de yngre, (18-40), middelaldrende (41-65) og eldste (66-86). På samme måte er det så få som har hyppig kontakt med transpersoner, at utvalget ble

delt inn i to; dem som aldri har vært i kontakt med en transperson og dem som har hatt kontakt. Grupperingen slik den fremstår i oppgaven reflekterer hvordan man på enklest mulig vis kunne presentere resultatene uten å miste interessante signifikante forskjeller mellom grupper.

**Konstruksjon av skalaer.** Tre skalaer ble konstruert for denne oppgaven. Noen av spørsmålene om samfunnssyn er hentet fra right-wing authoritarianism scale (Altemeyer & Hunsberger, 1992) og oversatt til norsk av Norman Anderssen. Disse fem spørsmålene utgjør skalaen kalt «autortarianisme». For hver skala var det et krav at cronbachs alpha var høyere enn .7, noe som er et standardkrav til samvariasjon (Allison, 1999). De to andre skalaene ble konstruert i sammenheng med denne oppgaven på bakgrunn av hva som virket meningsfullt ut i fra eksisterende litteratur. Skalaen «moderne kjønnssyn» består av fem ledd, det samme gjør skalaen «emosjonelt ubehag». Skalaen «emosjonelt ubehag» inkluderer ledd som omhandler den emosjonelle opplevelsen av å være nær en transperson. En oversikt over hvilke ledd som inngår i hver skala og skalaenes Chronbachs Alpha skåre er lagt ved (se vedlegg B).

Et utvalg av påstander om transpersoner er inkludert i analysene som «holdningsbærende påstander». Med holdningsbærende påstander menes påstander som ikke spør direkte om holdninger (hva er din holdning til), men som likevel forteller noe om holdninger, og som jeg vurderer at med stor sannsynlighet vil inngå i en overordnet vurdering av transpersoner. Et eksempel på en slik holdningsbærende påstand er «jeg synes transpersoner er frastøtende».

### **Reliabilitet og validitet**

Det ble utført pilotstudier for å kvalitetssikre spørreskjemaet. For eksempel ble det bekreftet at det var tilfredsstillende samsvar mellom spørsmålene fra samme kategori (Anderssen & Slåtten, 2008). Likevel er det viktig å være oppmerksom på at de fleste

spørsmålene som er inkludert i dette spørreskjemaet er konstruert for dette formålet og er ikke er validerte holdningsmål. Skalaene konstruert i forbindelse med denne oppgaven er heller ikke validerte. Begrepsvaliditeten er en utfordring i studier som denne ved at det for eksempel kan være stor variasjon i hvordan respondentene vil definere de seksuelle minoritetene og kjønnsminoritetene. For å optimalisere den indre validiteten er det benyttet begreper som er mest vanlig i dagligtale, som for eksempel «homofil» og «lesbisk». Da de ulike kjønnsminoritetene ble beskrevet er det gitt noe mer utfyllende informasjon, for eksempel «de som noen gang kler seg eller oppfører seg som mann og kvinne på folkemunne kalt transvestitter», fremfor å kun presentere begrepet «transvestitter» alene (se vedlegg A).

### **Analyse**

Først presenteres statistikk for utvalget, og nøkkelspørsmål om holdninger i tillegg til utvalgte holdningsladede påstander. Etter dette er t-tester benyttet for å undersøke om det er en forskjell mellom menn og kvinner sine holdninger til LHBT-personer, holdninger til å ha voksne barn som er transpersoner, egen opplevelse av emosjonelt ubehag i møte med transpersoner og holdninger til det å skulle arbeide sammen med en transperson. Alle disse variablene kan sies å være uttrykk/formuleringer av den avhengige variabelen holdninger. I de videre analysene er det undersøkt om det er forskjeller i holdninger blant dem som skårer ulikt på de utvalgte bakgrunnsvariablene. Dette er undersøkt opp mot svare på leddet «alt i alt, hva er din holdning til transpersoner». T-test eller ANOVA ble benyttet for å kartlegge forskjeller i holdninger. De bakgrunnsvariablene som viste til forskjeller i holdninger ble deretter inkludert i en regresjonsanalyse for å se hvor mye av variasjonen i holdninger som kan forklares ut i fra disse utvalgte variablene. Det er gjennomført separate analyser for menn og kvinner konsekvent gjennom oppgaven, for å ha mulighet til å kunne avdekke eventuelle strukturelle forskjeller i holdningene til menn og kvinner. Strukturelle forskjeller i denne

sammenhengen er hvorvidt det er ulike variabler som ligger til grunn for forskjeller blant menn enn blant kvinner.

### Resultater

#### Hypotese 1: Flertallet vil ha nøytrale eller positive holdninger til kjønnsminoriteter

Det var fire spørsmål i spørreskjemaet om overordnede holdninger til kjønnsminoriteter. I tabell 1 blir statistikken for holdninger til kjønnsminoriteter presentert.

Tabell 1. Holdninger til kjønnsminoriteter. Fordelinger (%)

Alt i alt, hva er din holdning til	Menn		Kvinner		Pearson Chi Square	
	n	%	n	%	X <sup>2</sup>	p
Transpersoner						
Svært negativ	38	6	16	3	38.84	.000
Negativ	83	14	42	7		
Hverken negativ eller positiv	344	57	350	56		
Positiv	96	16	157	25		
Svært positiv	44	7	58	9		
Personer som har gjennomgått kjønnsbekreftende behandling (bekreftet transperson)						
Svært negativ	33	6	11	2	53	.000
Negativ	63	10	30	5		
Hverken negativ eller positiv	343	57	303	49		
Positiv	122	20	209	34		
Svært positiv	44	7	68	11		
Personer som ser på seg selv som både kvinne og mann						
Svært negativ	45	8	13	2	39.95	.000
Negativ	88	15	52	8		
Hverken negativ eller positiv	327	55	350	56		
Positiv	101	17	150	24		
Svært positiv	39	7	56	9		
Personer som noen ganger kler og oppfører seg som en av det andre kjønn (transvestitt)						
Svært negativ	49	8	21	3	41.76	.000
Negativ	122	20	75	12		
Hverken negativ eller positiv	309	51	321	52		
Positiv	86	14	146	24		
Svært positiv	38	6	57	9		

Ut i fra denne tabellen kan vi lese at 20% av menn av 10% av kvinner sier at de er negative eller svært negative til transpersoner. Omtrent halvparten av respondentene stilte seg nøytrale til de fire transkategoriene. Blant alle kjønnsminoritetene var det alltid flere respondenter som hadde positive holdninger enn negative, med unntak av menn sine holdninger til transvestitter der 28% var negative og 20% var positive.

Tre utvalgte negative holdningsbærende påstander er presentert i tabell 2.

Tabell 2. Holdningsbærende påstander. Fordelinger (%)

Holdningsbærende påstander	Menn		Kvinner		Pearson Chi square	
	n	%	n	%	X <sup>2</sup>	p
Jeg synes transpersoner er frastøtende						
Helt enig	55	9	20	3		
Litt enig	96	16	54	9		
Hverken enig eller uenig	166	27	119	19		
Litt uenig	80	13	77	12		
Helt uenig	214	35	369	58	76.52	.000
Det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en person jeg visste var transperson						
Helt enig	29	5	9	1		
Litt enig	75	12	20	3		
Hverken enig eller uenig	118	19	79	12		
Litt uenig	81	13	51	8		
Helt uenig	308	50	480	75	93.87	.000
Det ville være vanskelig å arbeide med en transperson						
Helt enig	30	5	6	1		
Litt enig	52	9	18	3		
Hverken enig eller uenig	104	17	76	12		
Litt uenig	107	18	72	11		
Helt uenig	318	52	467	73	71.4	.000

Ut i fra denne tabellen kan man lese at 25% av menn er litt eller helt enig i at transpersoner er frastøtende. Til sammenligning sier 12% av kvinner seg enig i denne påstanden. Blant menn mente 17% at det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en person

de visste var en transperson Kun 4% av kvinnene sa seg enig i dette. 14% av mennene og 4% av kvinnene mente det ville være vanskelig å arbeide med en transperson. Det store flertallet av både menn og kvinner sa seg litt eller helt uenig i alle disse påstandene, med unntak av menn sin evaluering av transpersoner som frastøtende, der så vidt under halvparten (48%) sa seg litt eller helt uenig.

Respondentene ble bedt om å se for seg at de hadde et voksent barn som er transperson eller bekreftet transperson, og spurt hva de tror de ville synes om dette. Hvis de hadde barn som er transperson skulle svare ut i fra det. Svarene på disse to spørsmålene fremkommer i tabell 3.

*Tabell 3.* Tanker om hva en ville synes dersom sitt voksne barn var transperson eller bekreftet transperson. Fordelinger (%)

Å ha et barn som er transperson	Menn		Kvinner		Pearson Chi Square	
	n	%	n	%	X <sup>2</sup>	p
Tenk deg at du hadde et voksent barn som er transperson. Hva ville du synes om dette?						
Svært negativt	83	16	40	8	22.65	.000
Negativt	191	36	162	31		
Positivt	202	38	250	48		
Svært positivt	57	11	64	12		
Tenk deg at du hadde et voksent barn som har gjennomgått (eller ønsker å gjennomgå) kjønnsbekreftende medisinsk behandling. Hva ville du synes om det?						
Svært negativ	91	17	42	8	32.3	.000
Negativ	174	33	131	26		
Positiv	209	39	256	52		
Svært positiv	58	11	74	15		

Legg merke til at det ikke finnes noe nøytralt svaralternativ for disse spørsmålene («hverken negativ eller positiv»). 52% av menn og 39% av kvinner tror de ville tenke at det var negativt eller svært negativt dersom deres voksne barn var transperson. 50% av menn og 34% av kvinner tror de ville tenke at det var negativt eller svært negativt om deres voksne barn var bekreftet transperson. Som nevnt tidligere er de respondentene som krysser av for at

de ikke ønsker å svare, ikke representert i statistikken. Disse to spørsmålene i tabell 4 var de spørsmålene som flest respondenter ønsket å la være å svare på. 201 personer ønsket ikke å uttale seg om hva de ville tenkt dersom barnet deres var transperson, og 206 personer ønsket ikke å svare på hva de ville tenkt om barnet deres var bekreftet transperson. Til sammenligning var det kun 22 personer som avsto fra å oppgi sin overordnede holdning til transpersoner og kun 24 personer som ikke ønsket å svare på hva sin overordnede holdning til bekreftede transpersoner var.

Tabell 4 presenterer utvalgte bakgrunnsvariabler som kjennetegner utvalget. Disse variablene blir senere benyttet i analysen for å se om det er en sammenheng mellom disse variablene og holdninger til transpersoner for henholdsvis menn og kvinner.

Tabell 4. Bakgrunnsvariabler. Fordelinger (%)

Bakgrunnsvariabler	Menn		Kvinner		Pearson Chi	
	n	%	n	%	X <sup>2</sup>	p
Alder						
18-40	194	32	230	36		
41-65	146	24	134	21		
66-86	271	44	275	43	2.97	.226
Kontakt med transperson						
Aldri hatt kontakt	366	62	400	64		
Hatt kontakt	227	38	222	36	4.06	.541a
Deltakelse på religiøse sammenkomster						
Aldri	296	49	304	49		
Sjeldnere enn en gang i måneden	254	42	247	40		
En gang i måneden eller mer	53	9	65	11	4.31	.505
Inntekt						
Lav (0-299 000)	90	16	130	26		
Middels (300 000-599 000)	308	56	309	61		
Høy (600 000 eller mer)	152	28	70	14	36.03	.000
Høyeste fullførte utdanning						
Grunnskole eller lavere	46	8	42	7		
Videgående skole/gymnas	161	27	181	29		
Universitet/Høyskole	399	66	404	64	8.14	.086



## Bosted

Spredtbygd strøk	111	18	97	15		
By eller tettsted med under 20 000 innbyggere	143	23	164	26		
By med 20 000-100 000 innbyggere	157	26	163	26		
Oslo med omegn, Bergen, Stavanger eller Trondheim	200	33	215	34	2.41	.492

a. Likelihood ratio er benyttet i stedet for Pearson chi square fordi det kun er to grupper i begge variablene.

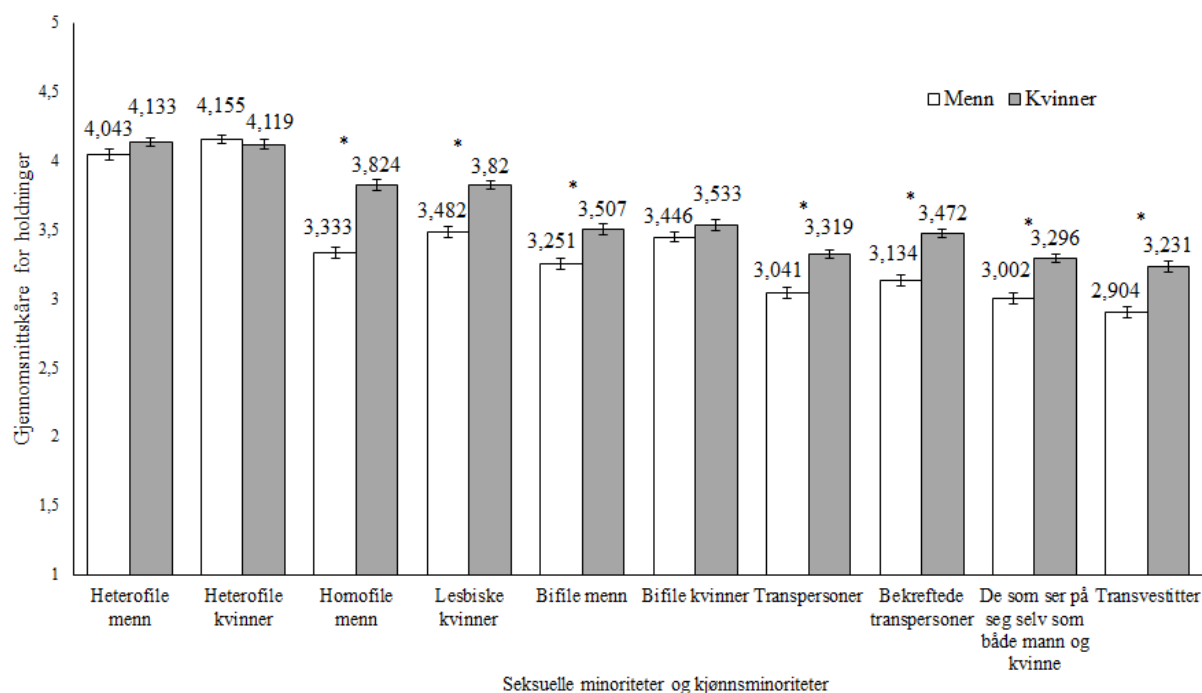
\*.  $p < .05$

Ut i fra denne tabellen kan vi lese at 38% av menn og 36% av kvinner har vært i kontakt med transpersoner. Vi kan også lese at omtrent halvparten av utvalget aldri deltar på religiøse sammenkomster og at det kun er 20% av respondentene som møter ved religiøse sammenkomster en gang i måneden eller mer.

Pearson Chi Square analyser ble utført for å undersøke om sammensetning av den mannlige og kvinnelige delen av utvalget er likt fordelt over de ulike variablene. Ut i fra denne tabellen kan vi lese at det ikke er signifikante forskjeller i fordelingen mellom menn og kvinner, med unntak av variabelen inntekt. Her er det en større andel av mennene som befinner seg i det øvre inntektsnivået sammenlignet med andelen kvinner, og det er en større andel kvinner i det lavere lønnsjiktet sammenlignet med menn.

**Hypotese 2: Menn og kvinner vil ha ulike holdninger til LHBT-personer, og vurderer hver LHBT-kategori ulikt.**

Først ble det undersøkt om det var noen forskjell mellom menn og kvinner sine skårer på de avhengige variablene; spørsmål som omhandler holdninger. Figur 1 viser resultatene fra en rekke t-tester der menn og kvinner sine gjennomsnittskårer på avhengige variabler blir undersøkt for å se om menn har mer negative holdninger enn det kvinner har til heterofile, seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter.



Figur 1. Gjennomsnittsskåre på holdningene kvinner og menn har til heterofile og LHBT-personer. \*Signifikant forskjell i holdningene til menn og kvinner på  $p < .05$  nivå.

Ut i fra figur 1. kan man se at gjennomsnittsskåren til menn på holdninger til heterofile og LHBT-personer er signifikant lavere enn gjennomsnittsskåren til kvinner på et  $p < .01$  nivå for alle variablene, med unntak av holdninger til heterofile menn, heterofile kvinner og bifile kvinner der det ikke er noen forskjell i holdninger på  $p > .05$  nivå. Legg merke til at figuren skiller mellom kjønn for heterofile og LHB-personer, men ikke for kjønnsminoriteter. Årsaken til dette er at det ikke er innhentet data som skiller mellom holdningene en har til kvinnelige og mannlige kjønnsminoriteter.

Videre ble det undersøkt om det er signifikante forskjeller i holdningene henholdsvis menn og kvinner har til heterofile, lesbiske, homofile, bifile og de ulike kategoriene for transpersoner. Tabell 5 viser en oversikt over resultatene fra parede variansanalyser.

Tabell 5. Parede variansanalyser for å undersøke om menn og kvinner har signifikant ulike holdninger til heterofile, seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter. Tallene for menn er representert på nedre halvdel, og tallene for kvinner på øvre halvdel.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Heterofile menn		.061	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
2 Heterofile kvinner	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
3 Homofile menn	.000	.000		.655	.000	.000	.000	.000	.000	.000
4 Lesbiske kvinner	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.000	.000
5 Bifile menn	.000	.000	.000	.000		.003	.000	.094	.000	.000
6 Bifile kvinner	.000	.000	.001	.039	.000		.000	.014	.000	.000
7 Transpersoner	.000	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.169	.000
8 Bekreftede transpersoner	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000
9 De som ser på seg selv både kvinne og mann	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.033	.000		.000
10 Transvestitter	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	

Ut i fra tabellen kan man lese at det er en signifikant forskjell mellom menn sine holdninger til nesten alle gruppene. Unntakene er at menn ikke skiller i holdninger til transpersoner og dem som ser på seg selv som både kvinne og mann eller mellom lesbiske og bifile kvinner på  $p > .01$  nivå. Ser man på tallene fra figur 1 og tabell 5 samlet kan man lese at menn har mest positive holdninger til heterofile, men at de er signifikant mer positive til heterofile kvinner enn heterofile menn, deretter vurderer de lesbiske og bifile kvinner mer positivt enn homofile menn, men de vurderer bifile menn mer negativt enn de homofile mennene. Menn har mer negative holdninger til bekreftede transpersoner enn de har til bifile menn, men de vurderer de bekreftede transpersonene mer positivt enn transpersoner og de som ser på seg selv som hverken mann eller kvinne. De mest negative holdningene har menn til transvestitter.

Den øvre halvdel i tabell 5 representerer kvinner. Kvinner skiller ikke mellom sine holdninger til heterofile menn og kvinner, mellom holdninger til homofile og lesbiske, mellom holdninger til bifile og bekreftede transpersoner eller mellom holdninger til bifile menn og dem som ser på seg selv som både mann og kvinne. Kvinner er mest positive til de heterofile gruppene, deretter til lesbiske og homofile. Kvinner er mer positive til bifile og

bekreftede transpersoner enn de er til transpersoner generelt og har i likhet med menn de mest negative holdningene til transvestitter.

I følge den første hypotesen ville det, til tross for ulik vurdering av LHBT-personer være en korrelasjon mellom holdninger til LHB-personer og transpersoner. Forholdet mellom holdninger til LHB-personer og transpersoner ble undersøkt ved bruk av Pearson korrelasjon. Her er leddene fra holdningsspørsmål om LHB-personer slått sammen til en sumskåre. Det var en sterk positiv korrelasjon mellom holdninger til transpersoner og holdninger til LHB-personer for både menn ( $r = .704$ ,  $n = 604$ ,  $p < .001$ ) og kvinner ( $r = .717$ ,  $n = 621$ ,  $p < .001$ ), der de som hadde positive holdninger til LHB-personer også hadde positive holdninger til transpersoner.

T-tester ble gjennomført for å undersøke om menn og kvinner har ulike holdninger til å ha barn som er transperson og om de har ulike holdninger til å ha barn som er bekreftet transperson. Spørsmålene om holdninger til å ha voksne barn som er transpersoner skiller seg fra de andre spørsmålene i spørreskjemaet ved at det ikke finnes noe nøytralt alternativ (hverken positiv eller negativ). Høyeste mulige skåre på disse spørsmålene er 4, og høye skårer indikerer positive holdninger.

Det var signifikante forskjeller mellom menn ( $M = 2.44$ ,  $SD = 0.88$ ) og kvinner ( $M = 2.72$ ,  $SD = 0.81$ ;  $t(1042) = -4.22$ ,  $p = .00$ ) sine holdninger til å ha barn som er transperson, der menn hadde signifikant mer negative holdninger til å skulle ha et voksent barn som er transperson enn det kvinner har. Det var også signifikante forskjeller mellom menn ( $M = 2.44$ ,  $SD = 0.9$ ) og kvinner ( $M = 2.72$ ,  $SD = 0.81$ ;  $t(1037) = -5.39$ ,  $p = .00$ ) sine holdninger til å ha et voksent barn som er bekreftet transperson, der menn er signifikant mer negative enn kvinner.

Videre ble det undersøkt hvorvidt henholdsvis menn og kvinner har ulike holdninger til å skulle ha et voksent barn som er transperson sammenlignet med et som er bekreftet

transperson. Menn skilte ikke i sine holdninger til å ha et voksent barn som er transperson sammenlignet med et voksent barn som er bekreftet transperson ( $t(525) = -.084, p = .0933$ ).

Kvinner var signifikant mer positive til tanken på å ha et voksent barn som er bekreftet transperson enn et voksent barn som er transperson ( $t(495) = -2.515, p = .012$ ).

T-tester ble også gjennomført for undersøke hvorvidt menn og kvinner er enige i at det ville være vanskelig å arbeide med en som er transperson. Her vil lave skårer indikere uenighet i påstanden, og høye skårer vil indikere høy grad av enighet, der lavest mulige skåre er 1 og høyest mulige skåre er 5. Det var signifikante forskjeller mellom menn ( $M = 1.97, SD = 1.21$ ) og kvinner ( $M = 1.47, SD = 0.88; t(1107) = 8.22, p = .00$ ) der menn har mer negative holdninger til å arbeide med en transperson enn det kvinner har.

Til sist ble det undersøkt hvorvidt det er forskjell mellom menn og kvinner sitt opplevde emosjonelle ubehag i møte med transpersoner. Høye skårer indikerer høy grad av emosjonelt ubehag, der høyeste mulige skåre er 5. Det var signifikante forskjeller mellom menn ( $M = 2.31, SD = 1.14$ ) og kvinner ( $M = 1.54, SD = 0.85; t(1129) = 10.38, p = .00$ ), der menn antar de vil oppleve signifikant mer ubehag enn det kvinner tror de ville gjort i møte med transpersoner.

### **Hypotese 3: Det vil være forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av demografi**

Enveis ANOVA ble benyttet for å teste hypotesene om holdninger varierer på bakgrunn av utvalgte bakgrunnsvariabler. Resultatene for menn er presentert i tabell 7 og resultatene for kvinner er presentert i tabell 8. Der det var signifikante forskjeller ble post-hoc undersøkelser ved bruk av Tukeys HSD benyttet for å undersøke hvor forskjellen mellom gruppene ligger. Det er kun de signifikante forskjellene fra post-hoc testene som nå bli presentert.

Tabell 7. Sammenhengen mellom holdninger og bakgrunnsvariabler for menn.

Bakgrunnsvariabler	M	SD	df	F	p
Alder					
18-40	3.24	1			
41-65	2.81	0.73			
66-86	3.02	0.91	2	9.35	<b>.000</b>
Inntekt					
Lav (0-299 000)	3.21	0.97			
Middels (300 000-599 000)	2.03	0.93			
Høy (600 000 eller mer)	3.07	0.84	2	1.45	.235
Høyeste fullførte utdanning					
Grunnskole eller lavere	2.76	1.02			
Videgående skole/gymnas	2.94	0.89			
Universitet/høyskole	3.12	0.9	2	4.68	<b>.01</b>
Bosted					
Spredtbygd strøk	2.95	0.84			
By eller tettsted med under 20 000 innbyggere	2.9	0.95			
By med 20 000-100 000 innbyggere	3.17	0.91			
Oslo med omegn, Bergen, Stavanger eller Trondheim	3.09	0.92	3	2.5	.059
Hvor troende en anser seg selv å være på en skala fra 1-7					
1-2	3.2	0.89			
3-5	2.99	0.85			
6-7	2.8	1.02	2	7.9	<b>.000</b>
Deltakelse på religiøse sammenkomster					
Aldri	3.11	0.87			
Sjeldnere enn en gang i måneden	3.06	0.93			
En gang i måneden eller mer	2.7	1	2	4.77	<b>.009</b>
Skårer på autoritarianisme skalaen					
Lav	3.34	0.82			
Middels	2.76	0.72			
Høy	2.14	1	2	64.1	<b>.000</b>
Skårer på skala for moderne kjønnssyn					
Lav	2.41	0.96			
Middels	2.95	0.69			
Høy	3.64	0.86	2	77.35	<b>.000</b>
Livstilfredshet					
Lav	3.07	0.91			
Middels	3.03	0.9			
Høy	3.05	0.94	2	0.05	.949

Tabell 8. Sammenhengen mellom holdninger og bakgrunnsvariabler for kvinner.

Bakgrunnsvariabler	M	SD	df	F	p
Alder					
18-40	3.55	0.89			
41-65	3.13	0.66			
66-86	3.22	0.81	2	14.34	<b>.000</b>
Inntekt					
Lav (0-299 000)	3.46	0.84			
Middels (300 000-599 000)	3.29	0.79			
Høy (600 000 eller mer)	3.29	0.8	2	2.252	.11
Høyeste fullførte utdanning					
Grunnskole eller lavere	3.31	0.89			
Videregående skole/gymnas	3.3	0.84			
Universitet/høyskole	3.33	0.83	2	0.08	.92
Bosted					
Spredtbygd strøk	3.22	0.91			
By eller tettsted med under 20 000 innbyggere	3.29	0.83			
By med 20 000-100 000 innbyggere	3.29	0.77			
Oslo med omegn, Bergen, Stavanger eller Trondheim	3.41	0.89	3	1.5	.215
Hvor troende en anser seg selv å være på en skala fra 1-7					
1-2	3.52	0.86			
3-5	3.24	0.72			
6-7	3.16	0.91	2	10.18	<b>.000</b>
Deltakelse på religiøse sammenkomster					
Aldri	3.4	0.87			
Sjeldnere enn en gang i måneden	3.31	0.76			
En gang i måneden eller mer	3.06	0.9	2	4.2	<b>.015</b>
Skårer på autoritarianisme skalaen					
Lav	3.54	0.78			
Middels	2.97	0.74			
Høy	2.34	0.94	2	48.39	<b>.000</b>
Skårer på skala for moderne kjønnssyn					
Lav	2.74	1.05			
Middels	3.13	0.63			
Høy	3.65	0.82	2	38.99	<b>.000</b>
Livstilfredshet					
Lav	3.28	0.77			
Middels	3.31	0.81			
Høy	3.34	0.86	2	0.216	.806

Menn i den yngste aldersgruppen har mer positive holdninger til transpersoner enn de to andre aldersgruppene. Kvinner i den yngste aldersgruppen hadde mer positive holdninger til transpersoner enn dem i den middelaldrande alderskategorien, men de middelaldrende hadde igjen mer positive holdninger til transpersoner enn det de i den eldste gruppen hadde.

Mennene i den gruppen med høyest fullført utdanning hadde mer positive holdninger til transpersoner enn de som var i gruppen med lavest fullført utdanning.

#### **Hypotese 4: Det vil være forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av psykologiske og sosiale variabler**

Resultatene som besvarer denne hypotesen er også presentert i tabell 7 og tabell 8. Menn og kvinner i gruppen med lavest skårer på troende-skalaen skilte seg fra de to andre gruppene (de med skårer over 3) ved å ha mer positive holdninger til transpersoner. Det samme var tilfellet ved oppmøte på religiøse tilstelninger, der menn og kvinner som aldri møter til slike tilstelninger har mer positive holdninger til transpersoner enn dem som møter en gang i måneden eller mer.

For både menn og kvinner hadde de i gruppen med de høyeste skårene på autoritarianisme skalaen mer negative holdninger til transpersoner sammenlignet med de som hadde middels skårer. Både kvinner og menn i gruppen med de laveste skårene på autoritarianisme skalaen hadde mer positive holdninger til transpersoner enn de med middels skårer.

Både menn og kvinner i gruppe med det mest moderne kjønnssynet hadde mer positive holdninger til transpersoner enn dem med middels skårer, som igjen var mer positive enn dem med lavest skårer.

#### **Hypotese 5: Det vil finnes støtte for kontakthypotesen**

En T-test for uavhengige utvalg ble gjennomført for å sammenligne holdningene til transpersoner blant de som har hatt kontakt med en transperson med de som aldri har vært i



kontakt. Det var en signifikant forskjell i skårer for de som hadde hatt kontakt for både menn ( $M= 3.62$ ,  $SD = 0.8$ ) og kvinner ( $M= 3.34$ ,  $SD = 0.85$ ) sammenlignet med menn ( $M= 2.87$ ,  $SD, 0.92$ ;  $t(589) = -6.17$ ,  $p = .00$ ) og kvinner ( $M=3.16$ ,  $SD = 0.81$ ;  $t(458) = -6.7$ ,  $p = .00$ ) som aldri hadde vært i kontakt med en transperson, der de som hadde vært i kontakt hadde mer positive holdninger til transpersoner.

### **Regresjonsanalyse: Kan de utvalgte bakgrunnsvariablene forklare unik varians i holdninger til transpersoner?**

En enkel lineær regresjonsanalyse ble gjennomført for å undersøke om variablene bidrar til å forklare unik varians. En slik analyse kan fortelle oss hvor mye av variansen i holdninger som kan forklares ut i fra de variablene som er inkludert i analysen, hvilke variabler som bidrar med høyest grad av unik varians og om det finnes variabler som ikke bidrar unikt til å forklare variansen i holdninger. Resultatene fra hypotesetestingen danner grunnlaget for hvilke variabler som skulle inngå i regresjonsanalysen for menn og kvinner.

I en lineær analyse antas det at det er lik avstand mellom hver svarkategori. Selv om det kan diskuteres om det er tilfellet ved likert-skaler så blir det ofte benyttet regresjonsanalyse for denne typen variabler grunnet mangel på bedre alternativ (Allison, 1999).

Tabell 9 viser en oversikt over korrelasjoner mellom variablene. Merk at utdanning kun er inkludert for menn, ettersom at det ikke var noen signifikant sammenheng mellom utdanning og holdninger for kvinner. Ut i fra korrelasjonstabellen kan man se at alle variablene har en signifikant korrelasjon med holdninger til transpersoner, noe som er en naturlig konsekvens av at sammenhengen mellom de bakgrunnsvariablene og holdninger allerede er undersøkt, og det er kun signifikante sammenhenger som er inkludert i regresjonsanalysen. Ut i fra tabellen kan vi se at ingen av variablene har en korrelasjon som er høyere enn 0.7, noe som er kriteriet benyttet i denne oppgaven for å bli beholdt (Allison,

1999). Holdninger til LHB-personer inngår ikke i regresjonsanalysen fordi det er for høy korrelasjon ( $r > .07$ ) mellom holdninger til LHB-personer og holdninger til transpersoner for både kvinner og menn.

Tabell 9. Korrelasjonstabell for Pearson korrelasjon der menn er representert på nedre del av tabellen og kvinner på øvre del.

Mål	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Holdning til transpersoner		-.23***		-.42***	.45***	-.18***	-.13**	.24***
2 Alder	-.16***			.2***	-.12**	.24***	.07*	-.01
3 Utdanning	.12**	-.06						
4 Autoritarianisme Moderne	-.49***	.17***	-.12**		-.6***	.47***	.35***	-.1**
5 kjønnssyn	.52***	-.09*	.08*	-.62***		-.24***	-.2***	.18***
6 Troende skala	-.16***	.22***	-.03	.47***	-.19***		.61***	.03
7 Oppmøte på religiøse tilstelninger	-.11**	.07*	.07*	.39***	-.16***	.61***		.01
8 Kontakt med transpersoner	.26***	-.03	.11**	-.19***	.3***	-.09**	.01	

\* $p < .05$

\*\* $p < .01$

\*\*\* $p < .001$

Tabell 10 viser resultatene fra regresjonsanalysen.

Tabell 10. Enkel lineær regresjonsanalyse

Variabler	$\beta$	Menn			Kvinner			
		SE	$t$	$p$	$\beta$	SE	$t$	$p$
Alder	-.088	.002	-2.289	<b>.023</b>	-.154	.002	3.726	<b>.000</b>
Utdanning	.045	.038	1.185	.237				
Autoritarianisme skala	-.278	.058	-5.138	<b>.000</b>	-.211	.058	3.852	<b>.000</b>
Moderne kjønnssyn skala	.32	.053	6.517	<b>.000</b>	.275	.05	5.447	<b>.000</b>
Troende skala	.051	.022	1.003	.317	.02	.021	.361	.718
Oppmøte på religiøse tilstelninger	.017	.053	.351	.725	.002	.051	.036	.971
Kontakt med transpersoner	.110	.052	2.811	<b>.005</b>	.166	.048	4.1	<b>.000</b>
$R^2$				<b>.34</b>				<b>.281</b>

Modellen kunne forklare 34% av variansen for menn og 28% av variansen for kvinner i deres holdninger til transpersoner. For menn hadde ikke utdanningsnivå, hvor troende man er eller oppmøte på religiøse tilstelninger et unikt bidrag til modellen. For kvinner hadde ikke hvor troende mann er eller oppmøte på religiøse tilstelninger et unikt bidrag til modellen.

Blant de fire variablene som bidrar til forklare unik varians for holdninger til transpersoner så var det, for begge kjønn, skårer på skalaen for moderne kjønnssyn som hadde det sterkeste unike bidraget etterfulgt av skårer på autoritarisme skalaen, kontakt med transpersoner og til sist alder.

### **Diskusjon**

Alle hypotesene ble delvis eller helt bekreftet. I tråd med den første hypotesen er de fleste nøytrale eller positive til kjønnsminoriteter, med unntak av menn sine holdninger til transvestitter og evaluering av scenarioer der ens voksne barn eller transperson eller bekreftet transperson. Som predikert av den andre hypotesen har menn mer negative holdninger til LHBT-personer enn det kvinner har, med unntak av at de er like negative til bifile kvinner. Både menn og kvinner skiller i sine vurderinger av seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter, der kjønnsminoriteter blir vurdert mer negativt, med unntak av at det ikke er forskjeller i kvinner sine holdninger til bifile kvinner og bekreftede transpersoner eller deres holdninger til transpersoner og de som ser på seg selv som både kvinne og mann. Det var heller ingen forskjeller i holdningene menn hadde til lesbiske og bifile kvinner eller holdningene de hadde til transpersoner og de som ser på seg selv som både kvinne og mann. Studiet fant delvis støtte for den tredje hypotesen ved at det er forskjeller i holdninger til transpersoner på bakgrunn av alder for begge kjønn, og på bakgrunn av utdanning for menn. Studiet fant ikke støtte for at det er forskjeller i holdninger på bakgrunn av inntekt eller bosted for verken menn eller kvinner, eller utdanning for kvinner. Den fjerde hypotesen ble delvis støttet; det er forskjeller i holdninger blant begge kjønn på bakgrunn av

autoritariansime, syn på kjønn, oppmøte på religiøse tilstelninger og hvor troende en anser seg selv for å være. Studiet fant ikke forskjeller i holdninger på bakgrunn av livstilfredshet. Den siste og femte hypotesen ble bekreftet; det er forskjeller i holdninger på bakgrunn av kontakt, der de som har hatt kontakt med transpersoner har mer positive holdninger til dem. Resultatet fra regresjonsanalysen viser til at fire av de inkluderte variablene kan bidra til å forklare unik varians; autoritarianisme, moderne kjønnssyn, kontakt og alder. Disse bakgrunnsvariablene kan bidra til å forklare en respektabel del av variasjonen i holdninger, henholdsvis 34% av variasjonene i holdninger blant menn og 28% av variasjonen i holdninger blant kvinner.

Nå følger en diskusjon av hvordan disse funnene kan forstås. Det er lagt vekt på å også presentere nullfunn og forsøke å gi mening til disse på lik linje som de hypotesene som ble bekreftet av dette studiet. Til sist vil det diskuteres hvorvidt sosial identitetsteori og APE-modellen kan bidra til en helhetlig forståelse av funnene fra dette studiet. Avslutningsvis vil utvalgte metodiske utfordringer, etiske problemstillinger, implikasjoner av dette studiet og forslag til videre forskning bli presentert.

Til tross for at det ble bekreftet at de fleste er positive eller nøytrale til kjønnsminoriteter er det likevel både menn og kvinner som er svært negative eller negative til transpersoner. Omkring halvparten av respondentene anga at de har nøytrale holdninger på spørsmål om generelle holdninger til «transpersoner», «bekreftede transpersoner», «personer som ser på seg selv som både kvinne og mann» og «transvestitter». Hvordan kan man forstå at en såpass stor andel av respondentene stiller seg nøytrale i disse spørsmålene? Dersom disse respondentene ikke hadde et nøytralt svaralternativ, ville de da beveget seg over på den negative eller positive enden av skalaen? En alternativ tolkning av nøytrale holdninger kan være å tolke dette som et uttrykk for toleranse for annerledeshet av typen «det er ikke kjønnsidentitet som ligger til grunn for min vurdering av mennesker rundt meg, derfor stiller

jeg meg nøytral i slike spørsmål», heller enn at tilsynelatende nøytrale respondenter befinner seg mellom de som er positive og negative på en skala.

Blant både menn og kvinner er det flere personer som sier seg helt enig i at «transpersoner er frastøtende». Dette er en særdeles sterk negativ ytring om transpersoner, og her er det også mer problematisk å finne en måte å tolke nøytrale holdninger til dette utsagnet på en positiv måte. Derfor er det betryggende at det er færre som stiller seg nøytrale til dette spørsmålet og at et solid flertall av kvinner tar avstand fra denne påstanden ved å si seg helt uenig, og at dette også var det mest valgte svaralternativet blant menn.

For spørsmålene som omhandler holdninger til å ha et voksent barn som er transperson finnes det ikke noe nøytralt alternativ så respondentene blir tvunget til å stille seg enten negative eller positive til disse spørsmålene. Det er en betraktelig større andel som ytrer negative holdninger til disse scenarioene sammenlignet med holdningene de hadde til transpersoner og bekreftede transpersoner generelt. En alternativ tolkning av dette funnet kan være at de som oppga nøytrale holdninger i spørsmålene om transpersoner generelt ville angitt at de hadde negative holdninger dersom de ble tvunget til å velge, heller enn at det egentlig er en større andel som er negative til å ha barn som er transpersoner enn transpersoner generelt. En annen potensiell forklaring kan være at mange vil angi negative holdninger til denne problemstillingen fordi de forestiller seg bekymringen det ville kunne medføre for en selv og forestilt lidelse og mistriksel for sitt eget barn og at det er denne bekymringen som ligger til grunn for at negative holdninger blir uttrykt. Man kan også forstå det som at det er andre faktorer som spiller inn i vurderingen av slike forstilte scenarioer som omhandler egne barn enn når vi skal evaluere transpersoner generelt, ved at dette vekker andre assosiasjoner enn oss en generelle spørsmål om holdninger til transpersoner.

Et annet interessant funn angående scenarioene om egne barn er at når en blir spurt om generelle holdninger til transpersoner er både menn og kvinner mer positive til bekreftede

transpersoner enn de er til transpersoner generelt, men når en vurderer barn er menn derimot like negative i sine holdninger uavhengig om scenarioet innebærer at det voksne barnet er transperson eller bekreftet transperson. Dette kan støtte opp om en hypotese om at evalueringsgrunnlaget for disse scenarioene er ulikt fra det en baserer sine vurderinger på når en vurderer transpersoner generelt.

### **Forskjeller i holdninger på bakgrunn av kjønn**

En rekke hypoteser og teorier er blitt presentert for å forklare hvorfor menn har mer negative holdninger til kjønnsminoriteter enn det kvinner har. Norton og Herek (2012) mener at en forklaring kan være at menn, i større grad enn kvinner, vektlegger viktigheten av å opptre innen samfunnets normer. Heteronormativitet og en binær forståelse av kjønn med tilhørende forventninger til kjønnsroller og atferd er sentrale normer i vårt samfunn og menn vil derfor slå hardere ned på atferd som avviker fra disse normene enn det kvinner gjør (Norton & Herek, 2012). En annen forklaring kan være at menn føler seg mer truet av dem som ikke opptre i samsvar med samfunnets normer og uttrykker negative holdninger i et forsøk på å hevde sin maskulinitet og forsvare sin stilling som medlemmer av gruppen med den høyeste statusen (Weinberg, 1972; Worthen, 2012b; Winther et al., 2008). Det er også indikasjoner på at utvalgte maskuline trekk, som for eksempel aggressivitet, er høyt korrelert med negative holdninger til minoritetsgrupper, noe som kan bidra til forskjellene i holdninger på bakgrunn av kjønn (Nagoshi et al., 2008). Kjønn på personen man vurderer kan også ligge til grunn for forskjeller i holdninger. Dette studiet bekreftet funn fra tidligere forskning om at menn har en tendens til å vurdere andre menn som avviker fra normen mer negativt enn kvinner som avviker (Norton & Herek, 2002; Anderssen & Slåtten, 2008). De er vurderer homofile og bifile menn mer negativt enn lesbiske og bifile kvinner. Kvinner skiller ikke i holdninger på denne måten, og vurderer lesbiske og homofile likt, men er, i samsvar med tidligere forskning, spesielt negative i sin vurdering av bifile kvinner. En grunn til at menn er

mer positive til lesbiske og bifile kvinner enn de er til homofile, bifile menn kan være at de erotiserer lesbiske og bifile kvinner (Louderback & Whitley, 1997). Disse funnene vil ikke diskuteres i detalj, fordi det omhandler seksuelle minoriteter. Det er likevel verdt å merke seg denne effekten og skille mellom transkvinner og transmenn i fremtidige studier for å undersøke om det er forskjeller i vurderingene av kjønnsminoriteter som er menn eller kvinner. Her er det delte funn fra tidligere forskning, men det ser ut til at transkvinner blir vurdert mer negativt enn transmenn, kanskje fordi folk har en tendens til å gi kjønn tildelt ved fødsel forrang når du vurderer kjønn (Carrera-Fernández et al., 2014; Winter et al., 2008; Gazzola & Morrison, 2014).

At kvinner er mer positive til transpersoner kan skyldes at kvinner legger andre årsaksforklaringer til grunn for sin vurdering enn menn, for eksempel ved at kvinner har større sannsynlighet for å anta at det finnes en biologisk forklaring enn det menn har (Landén & Innala, 2000). En annen forklaring på hvorfor kvinner er mer positive kan være det siste århundrets endring i kjønnsroller. Det ser ut til at det er kvinner som, i et ledd av denne endringsprosessen, har endret sin kjønnsrolle til å ligne mer på mannens, og at menn i mindre grad har endret sin rolle, noe som kan ha ført til at kvinner har blitt mer fleksible i sin oppfatning av fastsatte kjønnsroller (Guittar & Pals, 2014). Kvinners historie og erfaring med å endre kjønnsroller kan også ha ført til at de, i større grad enn menn, kjenner seg igjen i et ønske om å løsrive seg fra begrensede roller som kan ha bidratt til mer positive holdninger og en bedre forståelse av kjønnsminoriteter (Mayer, Bradford, Makadon, Stall, Goldhammer & Landers, 2008). Til sist kan det være at kvinners mer positive holdninger er et uttrykk for at kvinner er sosialisert til å uttrykke mer empati overfor andre enn det menn er og at de har lettere for å fokusere på minoritetsaspektet når de vurderer andre enn det menn har (de Corte, Buysse, Vehofstadt, Roeyers, Ponnet & Davis, 2007; Herek, 2000).

### **Sammenhengen mellom holdninger til seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter**

I dette studiet ble data på holdninger til seksuelle minoriteter inkludert for å kunne sammenligne disse med holdningene til kjønnsminoritetene. Hvordan er holdninger til seksuelle minoriteter og holdninger til kjønnsminoriteter relatert til hverandre? Dette studiet fant en høy korrelasjon mellom holdninger til de to minoritetene i tråd med tidligere forskning (Davies, 200; Leitenberg & Slavin, 1983; Hill & Willoughby, 2005). Den mest åpenbare forklaringen på dette kan være at de som har negative stereotypier av minoriteter generelt vil vurdere både seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter mer negativt ettersom at begge er sosiale minoriteter, noe som for eksempel ser ut til å være tilfellet for de som er autoritarianistiske. Dette ser derimot ikke ut til å være hele forklaringen. Et funn som kan bidra til å belyse hvorfor korrelasjonen er så høy kan være at mange ikke skiller mellom seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter ved at mange antar at de som tilhører en kjønnsminoritet ikke er heterofile (Gazzola & Morrison, 2014; Kimmel, 2009; Norton & Herek, 2012; LaMar & Kite, 1998; Holland, Matthews & Schott, 2013). En annen kan være at begge disse gruppene utfordrer kjønnsrollene, ved at stereotypier av seksuelle minoriteter ikke bare kjennetegnes av hvem de tiltrekkes av, men også ved at homofile menn er mer feminine en normen og lesbiske kvinner er mer maskuline (Blashill & Powlishta, 2009).

Selv om korrelasjonen mellom holdninger til seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter er høy så blir kjønnsminoritetene mer negativt vurdert enn det de seksuelle minoritetene blir. Dette kan være fordi kjønnsminoriteter blir utsatt for en dobbel stigmatisering ved at de både blir kategorisert som kjønnsminoritet og seksuell minoritet (Nagoshi et al., 2008). At flere har vært i kontakt med seksuelle minoriteter enn kjønnsminoriteter kan forsterke forskjellene i holdningene til kjønnsminoriteter og seksuelle minoriteter ytterligere (Tee & Hegarty, 2006). Det kan også være at mer negative holdninger til kjønnsminoriteter ikke bare er et uttrykk for at de blir stigmatisert av flere grunner, men at



det er ulikt innhold i stereotypene fremsatt mot kjønnsminoriteter enn mot seksuelle minoriteter. Nagoshi et al. (2008) gjennomførte et studie for å kartlegge innholdet i stereotypene om homofile menn og transpersoner og fremsatte en hypotese om at kjønnsminoriteter ved å utfordre menns identitet vekker mer angst enn seksuelle minoriteter (som utfordrer seksualitet), spesielt blant menn. De argumenterer videre for at selv om seksuelle minoriteter teoretisk sett omhandler seksualitet, og kjønnsminoriteter teoretisk sett omhandler identitet – så betyr ikke det at man i praksis begrenser sine negative stereotyper til å dreie seg rundt enten det ene eller det andre.

### **Forskjeller i vurderingen av kjønnsminoritetene**

Videre har dette studiet bekreftet hvordan kjønnsminoritetene blir vurdert ulikt. Hvorfor er det slik at det er mer positive holdninger til bekreftede transpersoner enn noen av de andre kjønnskategoriene, og at transvestitter blir vurdert mest negativt? En forklaring kan være at noen tenker seg at det ligger andre årsaker til grunn for at man er bekreftet transperson enn for at man for eksempel er transvestitt eller transperson. Tidligere forskning indikerer at folk har større sannsynlighet for å ha negative holdninger til atferd de mener er selvbestemt heller enn det som har en biologisk forklaring (Weiner, 1995; Antoszewski et al., 2007). Det ser også ut til at det er flere som mener det finnes en biologisk forklaring dersom man er bekreftet transperson (Leitneberg & Slavin, 1983). En annen forklaring på at denne gruppen blir vurdert mer positivt kan være at man, ved å gjennomføre et fullstendig kjønnskifte, delvis innretter seg etter de binære kjønnskategoriene i samfunnet (Carrera-Fernández, et al., 2014; Carrera, DePalma & Lameiras, 2012). Relatert til dette er også menneskets behov for å kategorisere andre. For noen er dette behovet større enn for andre ved at noen utviser lav toleranse for tvetydighet, et trekk som ser ut til å være assosiert mer negative holdninger til transpersoner, og ved å gjennomføre kjønnskifte å innta fullt og helt rollen som mann eller kvinne tilfredsstiller man dette behovet som noen mennesker kan ha

for å kategorisere (Tebbe & Moradi, 2012). Et eksperiment studie støtter opp om dette ved å vise til vi vurderer transmenn og transkvinner mer positivt hvis de har et utseende som er kongruent med deres kjønn, med andre ord foretrakk respondentene transmenn uten feminine trekk og transkvinner uten maskuline trekk (Gerhardstein & Anderson, 2010). Med dette som utgangspunkt er det kanskje overraskende at transvestitter blir vurdert mer negativt enn «de som ser på seg selv som både kvinne og mann», ettersom at begge disse kjønnsminoritetene avstår fra å kategorisere seg som det ene eller det andre. En forklaring på dette kan være at ordet «transvestitt» vekker mer negative assosiasjoner hos respondentene enn «å se på seg selv som både mann og kvinne» gjør. En annen forklaring kan være at det er spesifikke fordommer mot transvestitter som preger vår vurdering av denne gruppen, for eksempel at transvestitter blir ansett som mer seksuelt avvikende eller mentalt forstyrret (Serano, 2009).

### **Forskjeller på bakgrunn av demografi**

Blant både menn og kvinner var det forskjeller i holdninger på bakgrunn av alder der de i den yngste aldersgruppen hadde mest positive holdninger til transpersoner. En rekke studier har ledet forskere til å konkludere med at det er en tendens til at den eldre generasjonen blir skiftet ut med en ny generasjon som ser ut til å være mer liberal og mindre fordomsfull (Inglehart, 2008; Twenge & Carter, 2015). Årsaken til dette kan være at dagens vestlige ungdomsgenerasjon får utdanning fra ung alder, og utdanning og kunnskap er assosiert med mer tolerante holdninger ovenfor minoriteter (Martin, Pescosolido & Tuch, 2000; Burns & Gimpel, 2000).

Dersom utdanning er assosiert med mer tolerante holdninger skulle en anta at det ville være signifikante forskjeller i holdninger på bakgrunn av utdanning, men dette var kun tilfellet for menn, og forskjellen var kun til stede om en sammenlignet den gruppen med høyest utdanning med den gruppen med lavest utdanning. En potensiell forklaring på at forskjeller på bakgrunn av utdanning uteblir kan være at det ikke er så stor kontrast mellom gruppene;

alle har fullført grunnskolen. Kanskje er det også slik at kunnskap er tilgjengelig for oss gjennom så mange ulike kanaler at det ikke lenger blir det samme skillet mellom de som har eller ikke har tilgang på informasjon? Resultatene fra regresjonsanalysen indikerer at utdanning ikke bidrar til å forklare unik varians for menn. En forklaring på dette kan være at assosiasjonen mellom utdanning og toleranse egentlig er et uttrykk for at de med lavere utdanning har større sannsynlighet for å være autoritarianistiske (Cervacho, Zick, Haye, Gonzalez, Manzi, Kocik & Bertl, 2013; Carvacho et al., 2013). Sett i sammenheng med dette funnet er det ikke overraskende at det ikke var forskjeller i holdninger på bakgrunn av inntekt, ettersom at det ofte har vært en lavere korrelasjon mellom fordommer og inntekt enn mellom fordommer og utdanning (Carvacho et al., 2013; Burns & Gimpel, 2000; Maykovich, 1975). Det er også indikasjoner på at de med inntekt ønsker å holde en større grad av avstand til grupper de anser som lav-status grupper, for eksempel rusmisbrukere og psykisk syke (Martin et al., 2000). Carvacho et al. (2013) fant at korrelasjonen mellom inntekt og fordommer og utdanning og fordommer begge er mediert av autoritarianisme.

Dette studiet fant ingen forskjeller i holdninger på bakgrunn av hvor man er bosatt. En teori for hvorfor slike forskjeller kan oppstå er at minoriteter trekker mot byene for å søke fellesskap med andre, dermed vil de som er bosatt i byen med større sannsynlighet ha vært i kontakt med minoriteter, noe som har en positiv effekt på holdninger (Wessel, 2009; Tuch, 1987; Wirth, 1938). Er det slik at kjønnsminoriteter i Norge trekker til byene? Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at dette ikke er tilfellet for lesbiske, homofile og bifile i Norge, så da kan det hende det heller ikke er tilfellet blant transpersoner ettersom at de hypotetisk sett skulle vært drevet av samme motivasjon (Normann, 2010).

### **Forskjeller på bakgrunn av psykologiske og sosiale faktorer**

Dette studiet fant støtte for at de som anser seg selv for å være troende og de som deltar på religiøse tilstelninger en gang i måneden eller mer har mer negative holdninger til

transpersoner. Dette er i tråd med funn fra tidligere forskning som viser til at religiøse har mer negative holdninger til transpersoner (Grigoropolos & Kordoutis, 2015; Worthen, 2012b; Anderssen & Slåtten, 2008; Cragun & Sumerau, 2015). Allport og Ross (1967) fant at det er forskjeller mellom indre og ytre religiøsitet der de som er ytre religiøse er mer negative i sine holdninger til minoriteter enn det de som er indre religiøse er – de fant til og med at de som er indre religiøse ikke var mer fordomsfulle enn ateister. Definisjonen av indre religiøsitet er beskrevet som en egen opplevelse av å være troende, noe som kan sammenlignes med troende-skalaen i denne studien, og ytre religiøse er de som ofte leser bibelen, ber og går i kirken, noe som kan sammenlignes med dette studiets mål på hvor ofte man deltar på religiøse tilstelninger, men dette studiet fant altså ikke at det er slik at kun de ytre religiøse (de som ofte deltar på religiøse tilstelninger) har negative holdninger. Resultatene fra regresjonsanalysen viste at hverken oppmøte på religiøse tilstelninger eller hvor troende en anser seg selv for å være kunne forklare unik varians i holdninger til transpersoner. Dette kan støtte opp om en alternativ forklaring på forskjeller i holdninger blant religiøse, nemlig at religiøse er mer autoritariansitiske (Altemeyer & Hunsberger, 1992). Noen religiøse samfunn promoterer verdier som er i tråd med autoritarianisme, for eksempel ved å vektlegge respekt for autoriteter som vet best og bygge opp om en oss-dem mentalitet, og en frykt for nye uønskede impulser (Altemeyer, 1998). Dette støttes også av studier som viser til at de som rapporterer at de er oppdratt i fravær av religion har lavest skårer for autoritarianisme (Altemeyer, 1988).

Korrelasjonen mellom autoritarianisme og diskriminering og negativ stereotypisering av andre er ofte sterk (Altemeyer, 1994; Norton & Herek, 2012; Ekehammar, Akrami, Gylje, & Zakrisson, 2004). Dette studiet bekreftet også at de med høye skårer på autoitariansime skalaen har mer negative holdninger til transpersoner enn de med lave skårer, og at regresjonsanalysen viser til at autoritarianisme kan forklare unik varians i holdninger til

transpersoner for både menn og kvinner. Et studie fant at korrelasjonen mellom autoritarianisme og negativ stereotypisering av andre er sterkere enn korrelasjonen mellom stereotyper og noen av de «fem store personlighetstrekkene» (Ekehammar et al., 2004).

De med høye skårer på skalaen for moderne kjønnssyn hadde mer positive holdninger til transpersoner. Andre studier har også konkludert med at et moderne kjønnssyn er forbundet med mer positive holdninger, men hva som ligger i definisjonen av moderne syn på kjønn varierer, så disse funnene er ikke nødvendigvis sammenlignbare. Flere studier har for eksempel skilt mellom moderne og tradisjonelt kjønnssyn ved å trekke en linje til hvilke årsaksforklaringer som ligger bak (om det finnes en biologisk forklaring bak de fleste forskjeller), og hvorvidt man forstår kjønn som binære kategorier eller på et kontinuum (Costa & Davies, 2012; Riggs et al., 2012; Tebbe & Moradi, 2012). Skalaen for moderne kjønnssyn som er benyttet i denne oppgaven spør ikke om hvordan man forstår kjønn eller definerer kjønn, men heller hvorvidt man mener at kjønns mangfold og mindre begrensede kjønnskategorier er et gode for samfunnet eller ikke.

Autoritarianisme og et moderne syn på kjønn er de to bakgrunnsfaktorene som kunne bidra til å forklare den største andelen av unik varians. Dette er ikke overraskende med tanke på at det er flere ledd i begge skalaene som ligger veldig tett opp mot spørsmål om holdninger til transpersoner, ved å for eksempel spørre direkte om kjønnsrollesyn (se vedlegg B). På bakgrunn av dette er det nesten mer overraskende at korrelasjonen mellom disse to skalaene og holdninger til transpersoner ikke er enda høyere. Hva kan være forklaringen på dette? Tidligere studier viser til at hvorvidt man spør om holdninger til en person, personens atferd eller personens rettigheter gir ulike resultater, og forklarer diskrepansen i svar på disse ulike spørsmålene ved at det vekker ulike normer og assosiasjoner i folk når de skal gjøre sine vurderinger (Kite & Whitley, 1996; Esses, Haddock & Zanna, 1993).

Dette studiet fant ikke støtte for at de som opplevde at de var svært tilfreds med livet også var mer positive til transpersoner. Dette ble undersøkt fordi noen studier viser til at vår emosjonelle tilstand kan ha en innvirkning på hvordan vi besvarer spørreskjema, ved at de som er i et mer negativt humør også besvarer spørsmål mer negativt (Esses et al., 1993). En forklaring på manglende støtte for dette kan være at det ikke vil ha en effekt i studier som dette, at spørsmål om livstilfredshet ikke var egnet for å måle innvirkningen affekt har på hvordan man svarer eller at det er en refleksjon av at respondentene i dette studiet stort sett befant seg i den fornøyde enden av skalaen og at sammenligningen dermed ikke kunne vise til statistisk signifikante resultater.

### **Forskjeller på bakgrunn av kontakt**

At de som har vært i kontakt med transpersoner også har mer positive holdninger til dem er i tråd med Allports anerkjente kontakthypotese; møte med et medlem av en utgruppe øker ikke bare holdninger til det individet, men gruppen som helhet (Allport, 1954). Studier som ikke har bekreftet en slik sammenheng har argumentert for at effekten uteblir fordi det er en så liten andel i dere utvalg som har vært i kontakt med transpersoner at en effekt ikke lar seg måle med statistisk signifikans (Costa & Davies, 2012; Grigoropoulos & Kordoutis, 2015). Det er interessant at dette studiet fant signifikante forskjeller i holdninger til tross for at alle gruppene som hadde hatt noen form for kontakt var inkludert i sammenligningsgruppen; også de som hadde hatt svært sjelden kontakt. I følge den opprinnelige teorien var det en rekke betingelser som burde være til stedet for å optimalisere eller muliggjøre en holdningsendring, men senere forskning indikerer at effekten kan komme som et resultat av svært begrenset kontakt av varierende kvalitet (Pettigrew & Tropp, 2006; Brown, 2000; Leeds & Stace, 2007). Det ser til og med ut til at kontakt med seksuelle minoriteter kan ha en sekundær effekt på holdninger til kjønnsminoriteter ved at seksuelle minoriteter også utfordrer vår oppfatning om kjønn (Taush et al., 2010). På bakgrunn av dette

studiet kan man ikke si noe om årsaker til forskjeller i holdninger, og det finnes en mulighet for at de som er tolerante ovenfor kjønnsminoriteter også har større sannsynlighet for å komme i kontakt. Ceglian & Lyons (2004) utførte et eksperimentelt studie som fant støtte for at kontakt med transpersoner kan føre til mer positive holdninger.

### **Strukturelle forskjeller i holdninger for menn og kvinner?**

Årsaken til at menn og kvinner var holdt atskilt i analysene av forskjeller på bakgrunn av utvalgte variabler var å kunne avdekke strukturelle ulikheter i holdninger blant menn og kvinner. Det vil si, hvorvidt det er andre faktorer som ligger til grunn for negative holdninger blant menn sammenlignet med kvinner. Dette studiet fant ikke grunnlag for å konkludere med at det er strukturelle forskjeller i holdningene til menn og kvinner. Dette manglende funnet kan bidra til å belyse hva som kan være bakenforliggende faktorer bak kjønnsforskjellene i holdninger til transpersoner. Norton & Hereks' hypotese om at kvinner evaluerer andre på bakgrunn av verdier og dermed vil religiøsitet være relatert til holdninger i større grad for kvinner enn for menn ble for eksempel ikke støttet (Norton & Herek, 2012). Det hadde vært interessant å undersøke hvorvidt strukturelle forskjeller i holdninger er mer fremtredende i land der menn og kvinner er mindre likestilt, ettersom at tidligere studier indikerer at strukturelle ulikheter kan gjenspeile kulturelle ulikheter (Winter & Webster, 2008).

### **Hvordan kan sosial identitetsteori bidra til å belyse funnene?**

Sosial identitetsteori ble introdusert i denne oppgaven fordi det gir en god teoretisk ramme for en forståelse av hvorfor negative holdninger til andre grupper oppstår, og hva som karakteriserer dynamikken mellom grupper. Kan SIT bidra til å belyse funnene fra dette studiet?

En av hypotesene som ligger til grunn for sosial identitetsteori er at man vil benytte seg av ulike strategier avhengig av om man tilhører en gruppe av lav eller høy status. Ettersom at menn tilhører den kjønnskategorien med høyest status kan det hende at de

benytter seg av en annen strategi enn kvinner, ved at menn er motivert til å ivareta sin stilling og status quo. Dette kan man se i sammenheng med de teoriene og funnene som indikerer at menn føler seg mer truet av kjønnsminoriteter enn det kvinner gjør fordi disse gruppene kan bli tolket som en trussel mot mannens status. Kvinner på den andre siden vil kanskje være mer positive til kjønnsdiversitet fordi økt fleksibilitet i hvordan man forstår kjønn også kan komme kvinner til gode.

Dette studiet fant at menn konsekvent vurderer menn som avviker fra den heteronormative mannlige kjønnsrollen (homofile og bifile menn) mer negativt enn avvikende kvinner (lesbiske og bifile kvinner). Går dette imot sosial identitesteori ved at man stiller seg mer negativ til medlemmer av egen gruppe (menn) enn utgruppen (kvinner)? En måte å forstå dette funnet på kan være at homofile og bifile menn, ved å avvike fra mannidealet tolkes som en trussel mot menn som gruppe fordi de signaliserer at deres foretrukne identitet, til tross for at de har dette suverene medlemskapet, ikke er i tråd med mannsidealet (Carrera-Fernández et al., 2014). Dette studiet har ikke skilt mellom holdninger til transmenn og transkvinner, men tidligere studier har argumentert for at transmenn blir vurdert mer positivt fordi de bygger opp om en forestilling om at det å være mann er noe å trakte etter, og at transkvinner blir vurdert mer negativt fordi de ved å frasi seg et høystatus-medlemskap kan redusere statusen til menn som gruppe. Det ville vært interessant å undersøke hvorvidt nordmenn skiller i sine holdninger til transkvinner og transmenn.

En interessant aspekt av å tilhøre en kjønnsminoritet (og seksuelle minoriteter) som gruppe er at disse minoritetene, i motsetning til mange andre minoriteter ikke deler sitt minoritetsmedlemskap med familien. For eksempel vil minoriteter av en annen nasjonalitet, hudfarge, religiøs overbevisning, politisk overbevisning og til og med overvektige ofte ha deres medlemskap til felles med familien (Gross, 2002). Dette er derimot ikke tilfellet for kjønnsminoriteter, og det hadde vært interessant å undersøke om dette spiller en rolle for



foreldrenes holdninger til å ha barn som er transpersoner, og hvorvidt dette kan bidra til å belyse hvorfor en så stor andel av utvalget er negative til tanken på å skulle ha barn som er transperson. En måte å forstå det på kan være at en transperson kan trekke ned statusen til familien som gruppe (på samme måte som homofile menn kan tenkes å trekke ned statusen til menn som gruppe). En annen måte å forstå det på kan være at det er en annen gruppetilhørighet som er mer mentalt fremtredende når man evaluerer slike spørsmål, nemlig rollen som forelder, og at man vurderer slike spørsmål annerledes når man inntar foreldrerollen (Galinsky & Moskowitz, 2000).

Er de negative holdningene som blir uttrykt i denne undersøkelsen kun en refleksjon av at heterofile dominerer utvalget? I studier som dette, som undersøker holdninger blant representative utvalg, vil den heterofile gruppen være inngruppen til majoriteten av respondentene. På denne måten kan man tolke de negative holdningene som kommer frem i dette studiet som et uttrykk for at majoriteten blant utvalget er heterofile og dermed vil vurdere sin inngruppe (andre heterofile) mer positivt enn utgruppene. Ifølge sosial identitetsteori er dette ikke hele forklaringen. Medlemmer av utgrupper vil, ifølge sosial identitetsteori, devaluere eget gruppedlemskap, og dermed også seg selv, noe det finnes støtte for i forskningen (Rudman et al., 2002; Mizock & Mueser, 2014; Sánchez & Vilain, 2009). Av denne grunn er det, ifølge sosial identitetsteori, ikke gitt at bildet ville vært snudd dersom utvalget besto av seksuelle minoriteter eller kjønnsminoriteter, selv om studier har funnet at disse minoritetene har mer positive holdninger til egen gruppe og andre minoriteter enn det heterofile har (Pettigrew & Tropp, 2006; Norton & Herek, 2012; Cragun & Sumerau, 2015).

Kan sosial identitetsteori bidra til å forklare effekten av kontakt? I følge sosial identitetsteori overdriver man likhetene mellom folk innad i en gruppe og forskjellen mellom sin egen gruppe og utgrupper. Kontakt med medlemmer fra andre grupper kan bryte ned slike

stigmatiseringer og fordommer mot andre, og danne grobunn for økt toleranse for andre ved at man får erfaring med at det man har noe til felles med medlemmer av utgrupper eller ved at negative forventninger og antakelser ikke blir innfridd. Flere forskere har kombinert teorien om sosial identitet og kontakthypotesen for å danne hypoteser om hva som ville være den beste fremgangsmåten for å dempe negative stigmatisering (Pettigrew & Tropp, 2006).

### **Hvordan er teorien om assosiativ og proposisjonell evaluering (APE) relevant for å forstå studier som denne?**

APE-modellen ble introdusert innledningsvis som et teoretisk rammeverk for å forstå hvilke prosesser som ligger bakenfor våre eksplisitte uttrykte holdninger og hvordan dette kan belyse diskrepansen i funn fra eksplisitte og implisitte holdningsmål. I følge APE-modellen forteller funnene fra dette studiet oss noe om hvilken holdning respondentene besluttet å uttrykke at de har til transpersoner etter at de hadde gjennomgått en evaluering av tilgjengelige proposisjoner. På grunnlag av dette studiet kan vi derimot ikke si noe om hvilke affektiv respons transpersoner, eller andre kjønnsminoriteter, vekker i folk. Det forteller heller ikke noe om innholdet i vurderingene som ligger til grunn for den uttrykte holdningen, det vil si hvilke proposisjoner som ble vurdert.

Det faktum at dette studiet ikke måler affektive responser direkte er ikke det samme som å si at affektive responser ikke har noen innvirkning på holdningene rapportert i dette studiet. I følge APE-modellen er det alltid de affektive responsene som danner grunnlaget for en evaluering og disse affektive responsene inngår som en del av evalueringen, ved at vi sammenligner tilgjengelige proposisjoner opp mot denne responsen. På denne måten er det mer sannsynlig at de som uttrykker negative holdninger også har en negativ affektiv respons og at de som uttrykker positive holdninger ikke har det, fordi de stiller med et ulikt utgangspunkt.

Ville det vært hensiktsmessig å studere implisitte holdninger til kjønnsminoriteter? Argumenter for å studere holdninger til kjønnsminoriteter gjennom implisitte mål kan, som nevnt innledningsvis, være at slike mål kunne fortalt oss noe mer om holdninger (som vi ikke får vite gjennom eksplisitte mål), bidra til å belyse funn fra studier som benytter eksplisitte mål, slik som dette, eller kanskje aller viktigste; at det er i bedre stand til å predikere atferd. Når man kartlegger holdninger til sosiale grupper så er respondentenes besvarelser preget av sosial ønskverdighet i større grad enn når man kartlegger holdninger til annen tematikk (Bohner & Dickel, 2011; Greenwald, Poehlman, Uhlmann, & Banaji, 2009). Dette kan være en forklaring på at det ofte er størst diskrepans mellom resultater fra eksplisitte og implisitte holdningsmål når man måler holdninger til sosiale grupper, og dette har igjen blitt brukt som et argument for at implisitte mål er best egnet for å predikere atferd hva gjelder sosiale grupper (Fazio & Olson, 2003; Poehlman et al., 2004).

Et interessant studie relatert til denne hypotesen ble utført av Nosek i 2005. Han sammenlignet resultatene fra implisitte og eksplisitte mål på holdninger til sosiale grupper, enkeltpersoner, politisk overbevisning, objekter mm. Han fant, som forventet, lavest korrelasjon mellom implisitte og eksplisitte mål på holdninger til sosiale grupper, som for eksempel hvite/asiater, rike/fattige, single/gifte og unge/gamle. Det interessante er at dette ikke gjaldt holdninger til homofile. Korrelasjonen mellom implisitte og eksplisitte mål på holdninger til homofile var langt høyere; faktisk var denne korrelasjonen godt over gjennomsnittet for alle de ulike temaene som var listet opp (Nosek, 2005). Et annet studie fant også høy korrelasjon mellom implisitte mål av holdninger til homofile, men noe mer negative holdninger ble uttrykt i det implisitte målet (Banse, Seise & Zerbes, 2001). Disse studiene har omhandler seksuelle minoriteter og ikke kjønnsminoriteter og kan derfor ikke benyttes som et argument for eksplisitte mål for holdninger til kjønnsminoriteter direkte. Likevel viser disse studiene hvordan man ikke kan trekke slutninger om effekter av sosial

ønskverdighet når man måler holdninger til sosiale grupper, på bakgrunn av at noen studier har funnet at dette er tilfellet for noen utvalgte sosiale minoriteter (Nosek, Banaji & Greenwald et al., 2002). En forklaring på hvorfor diskrepansen mellom implisitte og eksplisitte mål har uteblitt når man undersøker holdninger til seksuelle minoriteter kan være at negative stereotyper av homofile er relativt akseptert i noen kulturer og sosial ønskverdighet vil dermed ikke ha noen særlig effekt på resultatene (Kite & Whitley, 1996).

Var eksplisitte holdningsmål i form av spørreskjema den mest egnede fremgangsmåten for å kartlegge holdninger til kjønnsminoriteter og transpersoner i Norge? For det første vil jeg argumentere for at, uavhengig av hvilke vurderinger som ligger til grunn, så forteller dette studiet oss noe om hvilke holdninger folk besluttet å uttrykke at de har til kjønnsminoriteter og dette er av verdi uavhengig av om resultatene kan være påvirket av sosial ønskverdighet eller andre faktorer. I følge APE-modellen vil det være to faktorer som har innvirkning på robustheten til eksplisitte mål; den eksplisitte holdningen er alltid basert på den affektive responsen og den affektive responsen er alltid den samme eller de at de vurderer de samme proposisjonene hver gang de vurderer et objekt. Hvorvidt dette er tilfellet i denne sammenhengen kan man ikke konkludere med på grunnlag av dette studiet, men ytterligere forskning kan bidra til å belyse disse sammenhengene.

APE- modellen belyser hvordan økt elaboreringstid ikke bare er en kilde til svekkelse av validiteten ved å gi respondenten en mulighet til å skjule sin «ekte» holdning. Selv om APE-modellen ikke avviser at sosial ønskverdighet kan ha en effekt, så argumenterer de for at det hovedsakelig er kognitive prosesser fører til at man etter å ha fått tid til å elaborere sine svar, kan uttrykke en annen holdning enn det som var indikert av en umiddelbar affektiv respons. På denne måten svekker APE-modellen argumentet til dem som mener at elaboreringstid kun er å anse som et onde. Jeg vil argumentere for at elaboreringstid kan

styrke den innholdsvaliditeten ved at vi også i hverdagslivet har muligheten til å tenke gjennom våre valg og atferd og justere oss ut i fra våre verdier og kognitive resonnementer.

Hvorfor er det av interesse å vite mer om innholdet i vurderingen av kjønnsminoriteter? Grunnen til at dette hadde vært av interesse er at APE-modellen legger til grunn, i likhet med andre konstruksjonistiske teorier om holdninger, at en holdningsendring skjer gjennom at tilgjengelige assosiasjoner endres (Bohner & Dickel, 2011). Mer kunnskap om hvilke argumenter vi baserer våre fordommer på kan igjen danne et godt utgangspunkt for å utvikle intervensjoner for å bedre holdninger til disse gruppene. For eksempel dersom man finner at mange som er negative til transpersoner legger til grunn at de mener transpersoner er psykisk ustabile så ville det vært hensiktsmessig å rette fokus mot denne feilaktige oppfatningen når man driver forebyggende arbeid.

### **Studiets begrensinger og metode**

På grunnlag av dette studiet kan man ikke trekke slutninger om hva som forårsaker negative eller positive holdninger, men en kan si noe om hvor en finner forskjeller i holdninger. Ovenfor er det presentert noen utfordringer ved bruk av spørreskjema generelt; vi vet ikke hva som ligger til grunn for vurderingen eller hvorvidt respondentene er preget av andre faktorer som for eksempel sosial ønskverdighet og dette begrenser også dette studiet. Likevel vil jeg argumentere for at en spørreundersøkelse var det best egnede kartlegge holdninger til kjønnsminoriteter. Det danner et utgangspunkt for videre arbeid med å bryte negative stereotypier av kjønnsminoriteter og videre forskning.

Kan utvalget sies å være representativt for Norges voksne befolkning? Et web-basert utvalg kan aldri sies å være helt representativt fordi det er en forutsetning at man har tilgang på internett/mobil for å bli representert. I Norge er det likevel en så stor andel av befolkningen som har tilgang på internett, også blant de eldre aldersgruppene, at utvalget kan sies å være tilstrekkelig representativt for landets befolkning (Anderssen & Slåtten, 2008).

Noen av fordelene er at det er mulig å inkludere flere spørsmål enn det som hadde vært aktuelt ved en telefonbasert undersøkelse, og det vil være mindre sannsynlighet for at sosial ønskverdighet vil spille inn på resultatene, noe som ble tillagt vekt ved valg av prosedyre. Dersom man hadde valgt å distribuere spørreskjemaet per post ville dette medføre en lang mer kostbar og tidkrevende prosess (Anderssen & Slåtten, 2008).

Som nevnt innledningsvis er hverken spørreskjemaet eller skalaene benyttet i denne oppgaven validerte mål på holdninger. En potensiell trussel til den begrepsvaliditeten kan for eksempel være variasjoner i definisjonene på kjønnsminoritetene blant utvalget. En kunne argumentert for at det burde vært lagt ved mer utfyllende definisjoner på hver enkelt kjønnsminoritet i et forsøk på å bedre den begrepsvaliditeten. Til tross for at slike problemer kan oppstå, så er det også problematisk å dele ut for mange definisjoner fordi dette igjen kan begrense responsene. Derfor ble det besluttet å la de best kjente begrepene stå. Da de ulike (og kanskje mer ukjente) kjønnsminoritetene ble beskrevet er det gitt noe mer utfyllende informasjon, for eksempel «personer som noen ganger kler seg og oppfører seg som en av det andre kjønn (ofte kalt transvestitter)», fremfor å kun presentere begrepet transvestitter (Anderssen & Slåtten, 2008).

Svekker det studiet at såpass mange stiller seg nøytrale? Funnene fra spørsmål som omhandler holdninger til å ha barn som er transpersoner belyser fordeler og ulemper ved å «tvinge» respondentene til å avgi enten positive eller negative holdninger. Jeg vurderer det som sannsynlig at langt flere av respondentene ville valg alternativet «jeg ønsker ikke å svare» dersom flere spørsmål ikke hadde hatt en nøytralt svaralternativ. Å tilby respondentene et nøytralt alternativ kan være fordelaktig fordi det gir respondentene muligheten til å uttrykke det de føler er mest passende for sin virkelighet, heller enn å forsøke å tvinge frem responser som ikke nødvendigvis oppleves som passende for respondenten (Anderssen & Slåtten, 2008). Ulempen er at dersom mange som egentlig heller mot negative

eller positive holdninger bestemmer seg for å avgi et nøytralt svar, og at man på denne måten mister verdifull informasjon.

Ideelt sett skal lineær regresjonsanalyse kun benyttes når hver skåre på en skala kan sies å være i lik avstand fra hverandre. Når man bruker spørreskjema som dette, ved ulike svaralternativer fra positiv til negativ kan man ikke være sikker på at avstanden mellom hvert alternativ tilsvarer en lik økning eller minking i positivitet/negativitet i holdninger. Bruk av regresjonsanalyse kan likevel forsvares fordi det er grunn til å anta at det er tilstrekkelig fordeling i styrkeforholdet mellom denne typen svaralternativer og at det mangler et bedre alternativ for analyse (Allison, 1999).

### **Etiske problemstillinger**

Hvordan omtales kjønnsminoriteter i denne oppgaven? Under arbeidet med denne oppgaven har det vært et mål å omtale kjønnsminoriteter på en måte som ikke fører til ytterligere stigmatisering. Det har også vært et ønske å fremme en forståelse av at kjønn ikke enkelt kan la seg kategorisere. Likevel har dette studiet benyttet ulike «merkelapper» og omtalt mennesker som kategorier, for eksempel «transperson» eller «transvestitt». Her er det praktiske og metodiske hensyn som har fått forrang.

Det har vært vurdert om det hadde vært fordelaktig å omtale transpersoner med «personen-først» formuleringer, noe som har vist seg å kunne dempe stigma av sosiale grupper (Blaska, 1993). I denne sammenhengen kunne det for eksempel vært å skrive «en kvinne som er transseksuell» fremfor «transkvinne» alene. Argumenter for «personen først» omtale, er at dette indikerer at det ikke er trans-aspektet som er hele mennesket. Slik omtale av stigmatiserte grupper har igjen blitt kritisert ved at personen- først omtale formidler at personen gruppetilhørighet er noe som kan eksistere uavhengig av personen man omtaler, at det er en uviktig eller mindre viktig del av det individet – en sidestilt del, eller at det å være et medlem av en minoritet er så ille at det ikke kan sies å være forenelig med individets identitet

som menneske (Sinclair, 2013). Dette illustrerer noen av de etiske utfordringene når man skal omtale stigmatiserte grupper, og i dagliglivet vil jeg oppfordre til å følge transorganisasjoners anmodninger om å forhøre seg med enkeltindividet man kommer i kontakt med om hvordan de foretrekker å bli omtalt (Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, 2015).

Dette studiet, har i likhet med mange andre, inkludert data om seksuelle minoriteter i analysene. Dette kan bidra til å bygge opp om en feilaktig forestilling om at kjønnsminoriteter ikke er heterofile. Det er likevel hensiktsmessig å inkludere data om seksuelle minoriteter fordi sammenligningen av holdninger mot disse to minoritetene er av interesse for videre forskning og for å argumentere for at kjønnsminoriteter er en gruppe det er fremsatt særskilt negative holdninger mot.

Til sist vil jeg nevne at dette oppgaven har fremhevet funn som viser til negative holdninger til kjønnsminoriteter – til forskjell fra å fokusere på andeler som har positive eller nøytrale holdninger. Dette er gjort bevisst fordi det er denne gruppen som utgjør problemet ved å kunne være en kilde til diskriminering, trakassering av og manglende toleranse for de som tilhører en kjønnsminoritet. Som konsekvens av dette kan noen lesere kanskje få opplevelsen av at det å komme ut som kjønnsminoritet er svært risikabelt og at de mest sannsynlig vil bli utsatt for negative evalueringer, her er det viktig å igjen understreke at flertallet har nøytrale eller positive holdninger.

### **Studiets aktualitet**

I den siste tiden er det iverksatt flere tiltak som viser at hensyn til og inkludering av kjønnsminoriteter står i fokus i Norge. For eksempel har flere institusjoner innført kjønnsnøytrale toaletter, «Landsforeningen for lesbiske og homofile» har skiftet navn til «FRI – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold» og regjeringen la 18 mars 2016 ut et forslag til lovendring for kjønnskifte der kjønnsidentitet skal få forrang (Johannesborg, 2016; Kvammen, 2016; Torsøe, M, 2016; Regjeringen, 2015). Dette er alle positive tiltak



som gir grunn til optimisme for kjønnsminoriteter i Norge. Likevel maner politikere til forsiktighet ved å trekke konklusjoner om at endringer i lovverk vil fjerne problemer med diskriminering og stigmatisering etter at flere har stått frem med sine fortellinger om hvordan de blir urettmessig behandlet på grunnlag av sin kjønnsidentitet eller seksuelle orientering (Hole, 2016). Internasjonalt er det eksempler på motsatte krefter der en ny lovgivning i USA heller begrenser kjønnsminoriteter (Pfaffenbach, 2016).

### **Implikasjoner**

Som nevnt innledningsvis er det viktig å forske på holdninger fordi holdninger kan predikere atferd. En konsekvens av negative holdninger kan dermed være trakassering og diskriminering av kjønnsminoriteter. I tillegg vil personer som tilhører en kjønnsminoritet kunne internalisere de negative holdningene fremsatt mot dem noe som kan svekke deres psykiske helse og livskvalitet. Studier som denne kan sies å genere et viktig kunnskapsgrunnlag for som et viktig ledd i forebygging av psykiske helseproblemer ved å avdekke negative holdninger til spesielt utsatte grupper. Man kan bruke dette studiet som et argument for å investere ressurser i holdningsendrende arbeid på grunnlag av at det fortsatt er mange som er negative til kjønnsminoriteter. Dette studiet har gitt innsikt til hvilke grupper det kan være spesielt hensiktsmessig å rette holdningsendrende tiltak mot, som for eksempel mannsdominerte miljøer og religiøse samfunn.

Jeg vil argumentere for at økt kunnskap om, og forståelse for, kjønnsdiversitet ikke er begrenset til å tjene kjønnsminoritetene, men samfunnet som helhet. Ved å løse opp i fastlåste forestillinger om kjønn, kjønnsroller, kjønnsidentitet og seksualitet kan man bidra til å skape mer rom å forstå mennesker som individer heller enn kategorier. Klassisk sosiologisk teori løfter frem viktigheten av at mennesker avviker fra normene, fordi mennesker som bryter med vedtatte sannheter i et samfunn tvinger oss til å forhandle oss frem til hva vi, som

samfunn, synes er akseptabelt eller ikke (Erikson, 1962). Slike forhandlinger driver det moderne samfunnet fremover.

### **Videre forskning**

Av særskilt interesse ville det vært å finne ut hvorfor folk skal ha negative holdninger til transpersoner i utgangspunktet. Et skritt i retningen av å belyse dette kan være å få økt kunnskap om stereotypeinnhold – hvilke vurderinger som ligger til grunn for nordmenns uttrykte holdninger til kjønnsminoriteter. Denne studien viser til en rekke hypotetiske forklaringer for hva som kan ligge til grunn for negative holdninger til transpersoner basert på tidligere forskning, men dette er hovedsakelig basert på studier fra andre land. Her kunne eksperimentelle og kvalitative design være egnet for å oppnå økt innsikt på dette feltet. Det hadde også vært hensiktsmessig med ytterligere forskning for å belyse forholdet mellom implisitte og eksplisitte holdningsmål opp mot transpersoner spesifikt.

Den yngste aldersgruppen, de under 18 år, er ikke representert i dette studiet, men dette er en gruppe det hadde vært svært interessant å få mer kunnskap om og som i liten grad er representert i tidligere forskning.

### **Konklusjon**

Det finnes både menn og kvinner i Norge som uttrykker lav toleranse for kjønnsminoriteter. Vi vet at slike negative holdninger ikke bare kan resultere i trakassering og diskriminering av kjønnsminoriteter, men også svekke selvfølelsen til dem som tilhører en kjønnsminoritet ved at det er dem bevisst at de tilhører en gruppe som blir underkjent av andre. Funnene fra dette studiet, som viser til hva som kan karakterisere dem med negative holdninger, kan både bidra til å belyse hva som kan ligge til grunn for de negative vurderingene og bidra til å spisse tiltak for å nå dem som er har en spesielt negativ oppfatning av de som tilhører en kjønnsminoritet. Til tross for at det ser ut til å være økt oppmerksomhet omkring tiltak for å bedre situasjonen for kjønnsminoriteter i Norge er det viktig å

opprettholde et fokus på deres situasjon fordi det ser ut til å være en gruppe som kan være spesielt utsatt for negative vurderinger og diskriminering. Studier som kartlegger holdninger i Norge inngår som en viktig del av dette arbeidet.

## Kildeliste

- Allison, P. D. (1999). *Multiple regression: A primer*. California: Pine Forge Press.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Allport, G. W., & Ross, M. J. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4), 432-443.  
<http://dx.doi.org/10.1037/h0021212>
- Altemeyer, B. (1988). *Enemies of freedom: Understanding Right-Wing Authoritarianism*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Altemeyer, B. (1994). Reducing prejudice in right-wing authoritarians. I P. Zanna & J. M. Olson (Red.), *The psychology of prejudice: The Ontario symposium* (s. 131-148). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality". *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 47-92. doi: 10.1016/S0065-2601(08)60382-2
- Altemeyer, B., & Hunsberger, B. (1992). Authoritarianism, religious fundamentalists, quest, and prejudice. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 2(2), 113-133. doi: 10.1207/s15327582ijpr0202\_5
- Anderssen, N., & Slåtten, H. (2008). *Holdninger til lesbiske kvinner, homofile menn, bifile kvinner og menn og transpersoner (LHBT-personer). En landsomfattende representativ spørreundersøkelse, 2008*. Bergen: Avdeling for samfunnspsykologi, Universitetet i Bergen.
- Anderssen, N., & Malterud, K. (Red). (2013). *Seksuell orientering og levekår*. Bergen: Uni Helse.
- Anderssen, N., & Slåtten, H. (2013). Holdninger til lhbt-personer 2008-2013. I N. Anderssen & K. Malterud (Red.), *Seksuell orientering og levekår* (s. 119-143). Bergen: Uni Helse.

- Antoszewski, B., Fijalkowska, M., & Kasielska, A. (2012). The image of female-to-male transsexuals in Polish society. *Psychiatria Polska*, 5, 87-813.
- Antoszewski, B., Kasielska, A., Jędrzejczak, M., & Kruk-Jeromin, J. (2007). Knowledge of and attitude toward transsexualism among college students. *Sexuality & Disability*, 25, 29-35. doi: 10.1007/s11195-006-9029-1
- Banse, R., Seise, J., & Zerbes, N. (2001). Implicit attitudes towards homosexuality: Reliability, validity, and controllability of the IAT. *Zeitschrift fur Experimentelle Psychologie*, 48(2), 145-160.
- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2015). *Miniguide om inkluderende språk*. Hentet 02.04.2016, fra [http://www.bufdir.no/lhbt/Inkluderende\\_praksis\\_Tips\\_og\\_rad/Miniguide\\_om\\_inkluderende\\_sprak/](http://www.bufdir.no/lhbt/Inkluderende_praksis_Tips_og_rad/Miniguide_om_inkluderende_sprak/)
- Blair, I. V. (2002). The malleability of automatic stereotypes and prejudice. *Personality and Social Psychology Review*, 6(3), 242-260. doi: 10.1207/S15327957PSPR0603\_8
- Blashill, A. J., & Powlishta, K. K. (2009). Gay stereotypes: The use of sexual orientation as a cue for gender-related attributes. *Sex Roles*, 61(11), 783-793. doi: 10.1007/s11199-009-9684-7
- Blechinger, D. R. (2016). Understanding the LGBT communities. I K. L. Eckstrand & J. M. Ehrenfeld (Red.), *Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Healthcare* (s. 3-23). doi: 10.1007/978-3-319-19752-4
- Bohner, G., & Dickel, N. (2011). Attitudes and attitude change. *Annual Review of Psychology*, 62, 391-417. doi: 10.1146/annurev.psych.121208.131609
- Bohner, G., & Wänke, M. (2002). *Attitudes & attitude change*. Hove: Psychology Press.
- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of social Psychology*, 30, 745-778. doi: 10.1002/1099-

0992

- Burns, P., & Gimpel, J. G. (2000). Economic insecurity, prejudicial stereotypes, and public opinion on immigration policy. *Political Science Quarterly*, *115*(2), 201-225. doi: 10.2307/2657900
- Carrera, M. V., DePalma, R., & Lameiras, M. (2012). Sex/gender identity: Moving beyond fixed and “natural” categories. *Sexualities*, *15*(8), 995-1016. doi: 10.1177/1363460712459158
- Carrera-Fernández, M. V., Lameiras-Fernández, M., Rodríguez-Castro, Y., & Vallejo-Medina, P. (2014). Spanish adolescents’ attitudes toward transpeople: Proposal and validation of a short form of the genderism and transphobia scale. *The Journal of Sex Research*, *51*(6), 654-666. doi: 10.1080/00224499.2013.773577
- Ceglian, C. M. P., & Lyons, N. N. (2004). Gender type and comfort with cross-dressers. *Sex Roles*, *50*(7), 539-546.
- Colley, A. M., Gale, M. T., & Harris, T. A. (1994). Effects of gender role identity and experience on computer attitude components. *Journal of Educational Computing Research*, *10*(2), 129-137. doi: 10.2190/8NA7-DAEY-GM8P-EUN5
- Costa, P. A., & Davies, M. (2012). Portuguese adolescents’ attitudes toward sexual minorities: Transphobia, homophobia, and gender role beliefs. *Journal of Homosexuality*, *59*(10), 1424-1442. doi: 10.1080/00918369.2012.724944
- Cragun, R. T., & Sumerau, J. E. (2015). The last bastion of sexual and gender prejudice? Sexualities, race, gender, religiosity, and spirituality in the examination of prejudice toward sexual and gender minorities. *The Journal of Sex Research*, *52*(7), 821-834. doi: 10.1080/00224499.2014.925534
- De Corte, K., Buysse, A., Verhofstadt, L. L., Roeyers, H., Ponnet, K., & Davis, M. H. (2007).

Measuring empathic tendencies: Reliability and validity of the Dutch version of the interpersonal reactivity index. *Psychologica Belgica*, 47(4), 235–260.

<http://doi.org/10.5334/pb-47-4-235>

De Houwer, J., Teige-Mocigemba, S., Spruyt, A., & Moors, A. (2009). Implicit measures: A normative analysis and review. *Psychological Bulletin*, 135(3), 347-368.

<http://dx.doi.org/10.1037/a0014211>

Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M., & Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18(6), 463-482. doi:

10.1002/per.526

Erikson, K. T. (1962). Notes on the sociology of deviance. *Social Problems*, 9(4), 307-314.

Esses, V. M., Haddock, G., & Zanna, M. P. (1993). Values, stereotypes, and emotions as determinants of intergroup attitudes. I D. M. Mackie & D. L. Hamilton (Red.), *Affect, cognition and stereotyping: Interactive processes in group perception* (s. 137-166). New York: Academic Press.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2016). About the FRA. Hentet

03.01.2016, fra <http://fra.europa.eu/en/about-fra>

European Union Agency for Fundamental Rights. (2013). EU LGBT survey – European

Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey – results at a glance. Hentet

03.01.2016, fra [http://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance\\_en.pdf](http://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf)

Fazio, R. H., Jackson, J. R., Dunton, B. C., & Williams, C. J. (1995). Variability in automatic activation as an unobstrusive measure of racial attitudes: A bona fide pipeline?

*Attitudes and Social Cognition*, 69(6), 1013-1027. [http://dx.doi.org/10.1037/0022-](http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.69.6.1013)

3514.69.6.1013

- Fazio, R. H., & Olson, M. A. (2003). Implicit measures in social cognition research: Their meaning and use. *Annual Review of Psychology, 54*, 297-327. doi: 10.1146/annurev.psych.54.101601.145225
- Fox, F. (2015, 08.01). Leelah Alcorn's suicide: Conversion therapy is child abuse. *Time*. Hentet fra <http://time.com/3655718/leelah-alcorn-suicide-transgender-therapy/>
- Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: Decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*(4), 708-724. doi: 10.1037//0022-3514.78.4.708
- Gawronski, B., & Bodenhausen, G. V. (2007). Unraveling the process underlying evaluation: Attitudes from the perspective of the APE model. *Social Cognition, 25*(5), 687-717.
- Gawronski, B., & LeBel, E. P. (2008). Understanding patterns of attitude change: When implicit measures show change, but explicit measures do not. *Journal of Experimental Social Psychology, 44*(5), 1355-1361. doi: 10.1016/j.jesp.2008.04.005
- Gawronski, B., LeBel, E. P., & Peters, K. R. (2007). What do implicit measures tell us? Scrutinizing the validity of three common assumptions. *Perspectives on Psychological Science, 2*(2), 181-193. doi: 10.1111/j.1745-6916.2007.00036.x
- Gazzola, S. B., & Morrison, M. A. (2014). Cultural and personally endorsed stereotypes of transgender men and transgender women: Notable correspondence or disjunction? *International Journal of Transgenderism, 15*(2), 76-99. doi: 10.1080/15532739.2014.937041
- Gerhardstein, K. R., & Anderson, V. N. (2010). There's more than meets the eye: Facial appearance and evaluations of transsexual people. *Sex Roles, 62*(5), 361-373. doi: 10.1007/s11199-010-9746-x
- Grasmo, H. (2014). Intersex. *Store Medisinske Leksikon*. Hentet fra <https://sml.snl.no/intersex> 23.februar.2016



- Greenwald, A. G., Poehlman, T. A., Uhlman, E. L., & Banaji, M. R. (2009). Understanding and using the implicit association test: III. Meta-analysis of predictive validity. *Journal of Personality and Social Psychology, 97* (1), 17-41. doi: 10.1037/a0015575
- Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review, 102*(1), 4-27.
- Greenwald, A. G., Banaji, M. R., Rudman, L. A., Farnham, S. D., Nosek, B. A., & Mellott, D. S. (2002). A unified theory of implicit attitudes, stereotypes, self-esteem, and self-concept. *Psychological Review, 109*(1), 3-25. doi: 10.1037//0033-295X.109.1.3
- Grigoropoulos, I., & Kordoutis, P. (2015). Social factors affecting antitransgender sentiment in a sample of Greek undergraduate students. *International Journal of Sexual Health, 27*(3), 276-285. 10.1080/19317611.2014.974792
- Gross, L. (2002). Minorities, majorities and the media. I T. Liebes & J. Curran (Red.), *Media, Ritual and Identity* (s.87-103). London: Taylor & Francis. Hentet fra [https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=ZjaEAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA87&dq=knowledge+about+minorities+makes+us&ots=wKSa415TUM&sig=CcMeEX\\_BaWhMfvMEoxItB06xjs0&redir\\_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=ZjaEAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA87&dq=knowledge+about+minorities+makes+us&ots=wKSa415TUM&sig=CcMeEX_BaWhMfvMEoxItB06xjs0&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Guittar, N. A., & Pals, H. (2014). Intersecting gender with race and religiosity: Do unique social categories explain attitudes toward homosexuality? *Current Sociology, 62*(1), 41-62. doi: 10.1177/0011392113516985
- Herek, G. M. (2000). Sexual prejudice and gender: Do heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men differ? *Journal of Social Issues, 56*(2), 251- 266. doi: 10.1111/0022-4537.00164
- Hill, D. B., & Willoughby, L. B. (2005). The development and validation of the genderism and transphobia scale. *Sex Roles, 53*(7), 531-544. doi: 10.1007/s11199-005-7140-x
- Hogg, M. A., Terry, D. J., & White, H. M. (1995). A tale of two theories: A critical

- comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 255-269.
- Hole, K. M. (2016, 13.04). Anette Trettebergstuen (Ap) advarer mot å tro at man er i mål med mobbing mot homofile, bare fordi man nå har fått ekteskapslov og vigsel i kirken. *Verden Gang*. Hentet fra <http://www.vg.no/forbruker/helse/trettebergstuen-om-homo-mobbing-det-kan-oedelegge-liv/a/23657846/>
- Holland, L., Matthews, T. L., & Schott, M. R. (2013). "That's so gay!" Exploring college students' attitudes toward the LGBT population. *Journal of Homosexuality*, 60(4), 575-595. doi: 10.1080/00918369.2013.760321
- Holstein, J. A. & Gubrium, J. F. (2008). *Handbook of Constructionist Research*. New York: The Guilford Press
- Inglehart, R. F. (2008). Changing values among Western publics from 1970 to 2006. *West European Politics*, 31(1), 130-146. doi: 10.1080/01402380701834747
- Johannesborg, P. A. (2016, 05.02). Nå blir toalettene kjønnsnøytrale. *Universitas*. Hentet fra <http://universitas.no/nyheter/61168/na-bli-toalettene-kjonnsoytrale>
- Karpinski, A., & Hilton, J. L. (2001). Attitudes and the implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(5), 774-788. 10.1037//0022-3514.81.5.774
- Kellaway, M. (2015, 24.03). Trans teen activist, homecoming king, dies in Charlotte, N.C. *Advocate*. Hentet fra <http://www.advocate.com/obituaries/2015/03/24/trans-teen-activist-homecoming-king-dies>
- King, M. E., Winter, S., & Webster, B. (2009). Contact reduces transprejudice: A study on attitudes towards transgenderism and transgender civil rights in Hong Kong. *International Journal of Sexual Health*, 21(1), 17-34. doi: 10.1080/19317610802434609
- Kite, M. E., & Whitley, B. E. (1996). Sex differences in attitudes toward homosexual

- persons, behaviors, and civil rights: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(4), 336-353. doi: 10.1177/0146167296224002
- Kvammen, H. (2016, 04.04). AUF vil ha kjønnsnøytrale toaletter i alle offentlige bygg. *Vårt Land*. Hentet fra <http://www.vl.no/nyhet/auf-vil-ha-kj%C3%B8nnsn%C3%B8ytrale-toaletter-i-alle-offentlige-bygg-1.707021>
- Landén, M., & Innala, S. (2000). Attitudes toward transexualism in a Swedish national survey. *Archives of Sexual Behavior*, 29(4), 375-388.
- Leitenberg, H., & Slavin, L. (1983). Comparison of attitudes toward transsexuality and homosexuality. *Archives of Sexual Behavior*, 12(4), 337-346.
- Louderback, L. A., & Whitley, B. E. (1997). Perceived erotic value of homosexuality and sex-role attitudes as mediators of sex differences in heterosexual college students' attitudes toward lesbians and gay men. *Journal of Sex Research*, 34(2), 175-182. doi: 10.1080/00224499709551882
- Martin, J. K., Pescosolido, B. A., & Tuch, S. A. (2000). Of fear and loathing: The role of distributing behavior, labels, and causal attributions in shaping public attitudes toward people with mental illness. *Journal of Health and Social Behavior*, 41(2), 208-223.
- Mayer, K. H., Bradford, J. B., Makadon, H. J., Stall, R., Goldhammer, H., & Landers, S. (2008). Sexual and gender minority health: What we know and what needs to be done. *American Journal of Public Health*, 98(6), 989-995 doi: 10.2105/AJPH.2007.127811
- Maykovich, M. K. (1975). Correlates of racial prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(6), 1014-1020. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.32.6.1014>
- McLeod, S. A. (2008). Social identity theory. *Simply Psychology*. Retrieved from [www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html](http://www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html) 10.februar 2016
- Mizock, L., & Mueser, K. T. (2014). Employment, mental health, internalized stigma, and

- coping with transphobia among transgender individuals. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, *1*(2), 146-158.  
<http://dx.doi.org/10.1037/sgd0000029>
- Mokobe, L. (2015). *A powerful poem about what it feels like to be transgender*. Hentet fra [https://www.ted.com/talks/lee\\_mokobe\\_a\\_powerful\\_poem\\_about\\_what\\_it\\_feels\\_like\\_to\\_be\\_transgender/transcript?language=en](https://www.ted.com/talks/lee_mokobe_a_powerful_poem_about_what_it_feels_like_to_be_transgender/transcript?language=en)
- Nagoshi, J. L., Adams, K. A., Terrell, H. K., Hill, E. D., Brzuzy, S., & Nagoshi, C. T. (2008). Gender differences in correlates of homophobia and transphobia. *Sex Roles*, *59*, 521-531. doi: 10.1007/s11199-008-9458-7
- Ngamake, S. T., Walch, S. E., & Raveepatarakul, J. (2013). Validation of the attitudes toward transgendered individuals scale in Thailand. *International Journal of Transgenderism*, *14*(4), 158-170. doi: 10.1080/15532739.2013.834810
- Normann, T. M. (2010, 03.05). Den "vanskelige" identiteten. *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/den-vanskelige-identiteten>
- Norton, A. T., & Herek, G. M. (2012). Heterosexuals' attitudes toward transgender people: Findings from a national probability sample of U.S. adults. *Sex Roles*, *68*(11), 738-753. doi: 10.1007/s11199-011-0110-6
- Nosek, B. A. (2005). Moderators of the relationship between implicit and explicit evaluation. *Journal of Experimental Psychology: General*, *134*(4), 565-584. doi: 10.1037/0096-3445.134.4.565
- Nosek, B. A. (2007). Implicit-explicit relations. *Current Directions in Psychological Science*, *16*(2), 65-69. doi: 10.1111/j.1467-8721.2007.00477.x
- Nosek, B. A., Banaji, M. R., & Greenwald, A. G. (2002). Harvesting implicit group attitudes

- and beliefs from a demonstration web site. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 6(1), 101-115. doi: 10.1037//1089-2699.6.1.101
- Nosek, B. A., & Smyth, F. L. (2007). A Multitrait-multimethod validation of the implicit association test. *Experimental Psychology*, 54(1), 14-29. doi: 10.1027/1618-3169.54.1.14
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Interpersonal Relations and Group Processes*, 90(5), 751-783. doi: 10.1037/0022-3514.90.5.751
- Pfaffenbach, K. (2016, 26.01). Deutsche bank Freezes plans for North Caroline Jobs on Transgender Law. *Reuters*. Hentet fra <http://www.reuters.com/article/us-usa-transgender-deutsche-bank-idUSKCN0X91H1>
- Regjeringen. (2015). *Regjeringen forslår å endre det juridiske kjønn* (Pressemelding nr.29). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-foreslar-a-gjore-det-enklere-a-endre-juridisk-kjonn/id2425069/>
- Riggs, D. W., Webber, K., & Fell, G. R. (2012). Australian undergraduate psychology students' attitudes towards trans people. *Gay & Lesbian Issues and Psychology Review*, 8(1), 52-62.
- Romano, A. (2015, 30.04) A transgender woman was shot in Baltimore and no one is talking about it. *The Daily Dot*. Hentet fra <http://www.dailydot.com/lifestyle/transgender-sex-worker-mya-hall-death-nsa/>
- Roskos-Ewoldsen, D. R., & Fazio, R. H. (1992). On the orienting value of attitudes: Attitude accessibility as a determinant of an object's attraction of visual attention. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(2), 198-211. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.63.2.198>

- Rudman, L. A., Feinberg, J., & Fairchild, K. (2002). Minority members' implicit attitudes: Automatic ingroup bias as a function of group status. *Social Cognition, 20(4)*, 294-320.
- Sanbonmatsu, D. M., & Fazio, R. H. (1990). The role of attitudes in memory-based decision making. *Journal of Personality and Social Psychology, 59(4)*, 614-622.  
<http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.59.4.614>
- Sánchez, F. J., & Vilain, E. (2009). Collective self-esteem as a coping resource for male-to-female transsexuals. *Journal of Counseling Psychology, 56(1)*, 202-209. doi: 10.1037/a0014573
- Serano, J. (2009, June 12). *Psychology, Sexualization and Trans-Invalidations*. Keynote lecture presented at the 8th Annual Philadelphia Trans-Health Conference. Hentet fra <http://www.juliaserano.com/av/Serano-TransInvalidations.pdf>
- Shavitt, A. (2014). Operationalizing Functional theories of Attitudes. I A. R. Pratkanis, S. J. Breckler & A. G. Pratkanis (Red.), *Attitudes Structure and Function* (s. 311-334). New York: Psychology Press Taylor & Francis Group.
- Tajfel, H. (1982). *Social Identity and Intergroup Relations*. Cambridge: Cambridge University Press
- Taush, N., Hewstone, M., Kenworthy, J. B., Psaltis, C., Schmid, K., Popan, J. R., Cairns, E., & Hughes, J. (2009). Secondary transfer effects of intergroup contact: Alternative accounts and underlying processes. *Journal of Personality and Social Psychology, 99(2)*, 282-302. <http://dx.doi.org/10.1037/a0018553>
- Tebbe, E. N., & Moradi, B. (2012). Anti-transgender prejudice: A structural equation model of associated constructs. *Journal of Counseling Psychology, 59(2)*, 251-261. doi: 10.1037/a0026990
- TED (2015). *Lee Mokobe*. Hentet 10.02.2016, fra

[https://www.ted.com/speakers/lerato\\_mokobe](https://www.ted.com/speakers/lerato_mokobe)

- Tee, N., & Hegarty, P. (2006). Predicting opposition to the civil rights of trans persons in the United Kingdom. *Journal of Community and Applied Social Psychology, 16(1)*, 70-80. doi: 10.1002/casp.851
- Torsøe, M. (2016, 03.04). Harstadkvinne ny leder for transpersoner, lesbiske, homofile og bifile. *NRK*. Hentet fra <http://www.nrk.no/troms/harstadkvinne-valgt-som-overste-leder-i-llh-1.12882905>
- Tuch, S. A. (1987). Urbanism, religion, and tolerance revisited: The case of racial prejudice. *American Sociology Review, 52(4)*, 504-510.
- Twenge, J. M., & Carter, N. T. (2015). Time period, generational, and age differences in tolerance for controversial beliefs and lifestyles in the United States, 1972-2012. *Social Forces, 00*, 1-21. doi: 10.1093/sf/sov050
- Van der Ros, J. (2014). Kjønnsdysfori. *Store Norske Medisinske Leksikon*. Hentet fra <https://sml.snl.no/kj%C3%B8nnsdysfori>
- Watjen, J., & Mitchell, R. W. (2013). College men's concerns about sharing dormitory space with a male-to-female transsexual. *Sexuality & Culture, 17(1)*, 132-166. doi: 10.1007/s12119-012-9143-4
- Weinberg, G. (1972). *Society and the Healthy Homosexual*. New York: St Martin's Press.
- Weiner, B. (1995). *Judgments of Responsibility. Foundations for a Theory of Social Conduct*. New York: Guilford Press
- Wessel, T. (2009). Does diversity in urban space enhance intergroup contact and tolerance? *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography, 91(1)*, 5-17.
- West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society, 1(2)*, 125-151.
- West, C. & Zimmerman, D. H. (2009). Accounting for Doing Gender. *Gender & Society, 23(1)*, 112-122

- Winter, S., Chalungsooth, P., Teh, Y. K., Rojanalert, N., Maneerat, K., Wong, Y. W.,  
Beaumont, A., Wah, L. M., Gomez, F., & Macapagal, R. A. (2009). Transpeople,  
transprejudice and pathologization: A seven-country factor analytic study.  
*International Journal of Sexual Health, 21(2)*, 96-118. doi:  
10.1080/19317610902922537
- Winter, S., Webster, B., & Cheung, P. K. E. (2008). Measuring Hong Kong undergraduate  
students' attitudes towards transpeople. *Sex Roles, 59(9)*, 670-683. doi:  
10.1007/s11199-008-9462-y
- Wirth, L. (1938). Urbanism as a way of life. *The American Journal of Sociology, 44(1)*, 1-24.
- World Professional Association for Transgender Health. (2012). *Standarder for  
behandling og helseomsorg for transseksuelle, transpersoner og personer som ikke er  
kjønnsnormative (7)*. Hentet fra  
[http://www.wpath.org/uploaded\\_files/140/files/SOC%20-%20Norwegian.pdf](http://www.wpath.org/uploaded_files/140/files/SOC%20-%20Norwegian.pdf)
- Worthen, M. G. F. (2012a). Heterosexual college student sexual experiences, feminist  
identity, and attitudes toward LGBT individuals. *Journal of LGBT Youth, 9(2)*, 77-  
113. doi: 10.1080/19361653.2012.649613
- Worthen, M. G. F. (2012b). Understanding college student attitudes toward LGBT  
individuals. *Sociological Focus, 45(4)*, 285-305. doi: 10.1080/00380237.2012.712857
- Worthen, M. G. F. (2013). An argument for separate analyses of attitudes toward lesbian,  
gay, bisexual men, bisexual women, MtF and FtM transgender individuals. *Sex Roles,*  
*68(11)*, 703-723. doi: 10.1007/s11199-012-0155-1
- Worthen, M. G. F. (2014). The interactive impacts of high school gay-straight alliances  
(GSAs) on college student attitudes toward LGBT Individuals: An investigation of  
high school characteristics. *Journal of Homosexuality, 61(2)*, 217-250. doi:  
10.1080/00918369.2013.839906





**HOLDNINGER TIL OG KONTAKT MED TRANSPERSONER OG PERSONER SOM HAR**

**GJENNOMGÅTT KJØNNSBEKREFTENDE MEDISINSK BEHANDLING** Med transpersoner tenker vi i denne undersøkelsen på personer som har en kjønnsidentitet eller et kjønnsuttrykk som utfordrer og overskrider deres biologiske kjønn eller samfunnets forventninger til kjønn. Transpersoner er svært ulike seg i mellom. Som transpersoner kan vi for eksempel regne transseksuelle og transkjønnede, transmenn, transkvinner, transvestitter og personer som opplever seg selv som verken mann eller kvinne. NB: Vi vil i denne undersøkelsen IKKE regne som transpersoner dem som har gjennomgått kjønnsbekreftende medisinsk behandling og ofte også operasjon og som ser på seg som vanlig kvinne eller mann (på folkemunne snakker vi om personer som har skiftet kjønn).

	Svært positiv (1)	Positiv (2)	Verken positiv eller negativ (3)	Negativ (4)	Svært negativ (5)	Vil ikke svare (6)
Alt i alt, hva er din holdning til transpersoner? (1)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Alt i alt, hva er din holdning til personer som har gjennomgått kjønnsbekreftende medisinsk behandling (på folkemunne snakker vi om personer som har skiftet kjønn)? (2)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Alt i alt, hva er din holdning til personer som ser på seg selv som både kvinne og som noen ganger kler seg og oppfører seg som en av det andre kjønn (ofte kalt transvestitter)? (4)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

	Bortimot daglig (1)	2-5 ganger i uken (2)	1 gang i uken (3)	1-3 ganger i måneden (4)	Sjeldnere enn en gang i måneden (5)	Aldri (6)	Vil ikke svare (7)
Hvor ofte har du kontakt med (snakker med eller liknende) en transperson? (1)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Hvor ofte har du kontakt med (snakker med eller liknende) en person som har gjennomgått kjønnsbekreftende medisinsk behandling (på folkemunne snakker vi om personer som har skiftet kjønn)? (2)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

	Svært positivt (1)	Positivt (2)	Negativt (3)	Svært negativt (4)	Vil ikke svare (5)
Tenk deg at du hadde et voksent barn som var transperson. Hva ville du synes om dette? Om du har et voksent barn som er transperson, så svar ut fra det. (8)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Tenk deg at du hadde et voksent barn som som har gjennomgått (eller ønsker å gjennomgå) kjønnsbekreftende medisinsk behandling (på folkemunne snakker vi om personer som har skiftet kjønn). Hva ville du synes om dette? Om du har et voksent barn som har gjennomgått (eller ønsker å gjennomgå) kjønnsbekreftende medisinsk behandling, så svar ut fra det. (9)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>



## AVSLUTNINGSVIS VIL VI GJERNE STILLE NOEN SPØRSMÅL OM DEG OG DIN BAKGRUNN.

Dersom du tenker på ditt forhold til religionen du hører til, hvordan vil du plassere deg selv?

- 1 Ikke-troende (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 Troende (7)
- Vil ikke svare (8)

Hvor ofte deltar du på religiøse møter, sammenkomster, forsamlinger el.l.?

- Bortimot daglig (1)
- 2-5 ganger i uken (2)
- 1 gang i uken (3)
- 1-3 ganger i måneden (4)
- Sjeldnere enn en gang i måneden (5)
- Aldri (6)
- Vil ikke svare (7)

Hva var din samlede bruttoinntekt (før skatt) i 2012?

- Under 100 000 (1)
- 100 000-199 000 (2)
- 200 000-299 000 (3)
- 300 000-399 000 (4)
- 400 000-499 000 (5)
- 500 000-599 000 (6)
- 600 000-699 000 (7)
- 700 000-799 000 (8)
- 800 000-899 000 (9)
- 900 000 eller mer (10)
- Foretrekker å ikke svare (11)

Hvor tettbygd er det stedet der du bor nå?

- Oslo med omegn (1)
- Bergen, Stavanger, Trondheim (2)
- By med 20 000 til 100 000 innbyggere (3)
- By eller tettsted med under 20 000 innbyggere (4)
- Spredtbygd strøk (5)
- Vil ikke svare (6)

Hvor fornøyd er du med livet ditt sånn i alminnelighet? Sett ett kryss på en skala fra 1 til 10, der 1 er svært misfornøyd og 10 er svært fornøyd.

	Svært misfornøyd1 (1)	2 (2)	3 (3)	4 (4)	5 (5)	6 (6)	7 (7)	8 (8)	9 (9)	Svært fornøyd10 (10)	Foretrekker å ikke svare (11)
(1)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- 7-årig skole eller liknende (1)
- 9-årig eller 10-årig grunnskole/folkeskole/realskole (2)
- Videregående skole /gymnas (1-3 år etter grunnskolen) (3)
- Universitet/høgskole (1-4 år etter videregående skole) (4)
- Universitet/høgskole med høyere grad (embedsstudium, hovedfag, master eller høyere) (5)
- Vil ikke oppgi (6)

UNDERSØKELSEN ER NÅ FERDIG, OG VI VIL TAKKE DEG FOR AT DU HAR DELTATT. DET ER ET KREVENDE SKJEMA Å FYLLE UT, OG VI ER MEGET TAKKNEMLIG FOR AT DU HAR DELTATT. Klikk deg videre for å registrere dine svar

## Vedlegg B

### Skalaer

#### Skala 1. Autoritarianisme

Skalaen for autoritarianisme består av fem ledd, hentet fra RWA-skalaen og oversatt av Norman Andersen.

- Vår land trenger en sterk leder for å stoppe radikale og umoralske trender som er utbredt i samfunnet i dag.
- Vårt land trenger fritenkere som tør å stå opp mot det tradisjonelle, selv om det opprører mange.\*
- Den gammeldagse måten og de gammeldags verdier viser fremdeles hvilken måte det er best å leve på.
- Bibelens lære om samliv og ekteskap bør følges strengt før det blir for sent. Brudd på bibelens lære bør straffes.
- Samfunnet bør i større grad vende tilbake til tradisjonelle kjønnsroller.

\*Et ledd er reversert slik at høye skårer indikerer høy grad av autoritarianisme.

Skalaen har en Cronbach's alpha på .72

#### Skala 2. Emosjonelt ubehag

Skalaen for emosjonelt ubehag består av 6 ledd som hver representerer en holdningsbærende påstand som spør om antatt opplevd emosjonelt ubehag i gitte situasjoner:

- Jeg synes transpersoner er frastøtende
- Når jeg tenker på transpersoner, grøsser jeg.
- Jeg synes personer som har mottatt kjønnsbekreftende behandling, er frastøtende
- Det vil være ubehagelig å sitte ved siden av en person som jeg visste var transperson
- Når jeg tenker på personer som har mottatt behandling, grøsser jeg

Skalaen har en Cronbach's alpha på .96

#### Skala 3. Moderne kjønnssyn

Jeg valgte fem spørsmål jeg mener indikerer et moderne kjønnssyn.

- De tradisjonelle kjønnsrollene fungerer ofte hemmende.
- Det ville vært bra om menn kunne vise mer av sine kvinnelige sider.
- Det ville vært bra om kvinner kunne vist mer av sine mannlige sider.
- Det er bra at noen har evne til å være både kvinne og mann.
- Det burde være lettere å leve på tvers av kjønns-skillene.

Skalaen har en Cronbach's alpha på .85